

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kürt Dili ve Kültürü Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 8.SINIF KURDÎ /KURMANCÎ
KİTABINDA KULLANILAN BAŞLICA DİL ÖĞRETİM
YÖNTEMLERİ**

Mehmet Ali GÜREL
16939010

Danışman
Doç. Dr. Osman ASLANOĞLU

Diyarbakır 2024

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kürt Dili ve Kültürü Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 8.SINIF KURDÎ /KURMANCÎ
KİTABINDA KULLANILAN BAŞLICA DİL ÖĞRETİM
YÖNTEMLERİ**

Mehmet Ali GÜREL
16939010

Danışman
Doç. Dr. Osman ASLANOĞLU

Diyarbakır 2024

TAAHHÜTNAME
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Milli Eğitim Bakanlığı 8.Sınıf Kurdi/Kurmancî Kitabında Kullanılan Başlıca Dil Öğretim Yöntemleri” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

14.11.2024

Mehmet Ali GÜREL

ÖN SÖZ

Yabancı dil öğretimi, insanların bir dili etkili öğrenmelerini sağlamayı amaçlayan bir süreçtir ve bu süreçte insanın iletişimsel becerilerini geliştirmeyi, kültürel anlayışını daha fazla artırarak insanın kendini o kültürün bir parçası gibi hissetmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Modern yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım ön plandadır; bu yaklaşım öğrencilerin gerçek hayatta karşılaştıkları durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca teknolojinin, dijital kaynakların ve etkileşimli desteklerin entegrasyonu sayesinde öğrenmeyi daha ilginç ve erişilebilir hale getirir. Dolayısıyla etkili bir yabancı dil öğretimi sadece dil bilgisi öğretimi değil, aynı zamanda öğrencilere eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin öğretilmesiyle de ilgilidir. Aynı zamanda problem çözme becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur. İşte dil öğretirken birçok yöntem ve teknik kullanılmaktadır ve bu çalışma da yabancı dil öğretirken en uygun hangi yöntemin kullanılması gerektiği konusunda bize bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma süresi boyunca engin bilgisi ve yardımları ile bana destek olan tez danışmam Doç. Dr. Osman Aslanoğlu'na, tez jüri üyeliğini kabul ederek engin bilgileri ve görüşleriyle destek olan Prof. Dr. Tahirhan Aydın'a ve çok sevdiğim ve aynı zamanda jüri üyeliğini kabul ederek bana sonsuz destek sağlayan, bana her zaman yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet Veysi Babayiğit'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca okul müdürüm Mehmet Ali Ülker'e ve çok sevdiğim arkadaşım Hamza Doğan'a ve değerli hocam Mikail Altürk'e ve kıymetli arkadaşım Özcan Ay'a sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet Ali GÜREL

Diyarbakır 2024

ÖZET

Yabancı dil öğretirken birçok dil öğretim yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Günümüz dünyasında dil öğretimi gittikçe artmaktadır ve insanlar her geçen gün birçok farklı yöntemlerle karşılaşmaktadır. Tarih içerisinde birçok dil öğretim yöntemleri kullanılmış ve bu dil öğretim yöntemleri kullanılırken öğrencinin ihtiyacına, hedeflerine, amaçlarına uygun olup olmadığına bakılır. Öğrencinin ihtiyacına uygun olmayan dil öğretim yöntemleri zaman içerisinde etkisini yitirmekte ya da istenilen seviyede kullanılamamaktadır. Özellikle birinci dünya savaşından sonra çok farklı dil öğretim yöntemleri ortaya çıktı ve bunların birçoğu günümüz dünyasında halen kullanılmaktadır. Yapmış olduğumuz bu araştırma ile MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî adlı kitap içerisinde Kürtçe öğretimi için kullanılan öğretim yöntemleri incelenerek olumlu ve olumsuz yönler ortaya konulmuş, olumsuz yönlerin giderilmesi için yapılacak çalışmalar ve değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma nitel bir çalışmadır ve bu çalışmada elde edilen bilgiler doküman inceleme yöntemi elde edilmiştir. Doküman incelemesi kitap hakkında detaylı bir çalışma yapmamızı sağlar. Bu araştırmanın evrenini; MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı oluşturur. MEB Kurdî/Kurmancî 151 sayfadan oluşmaktadır. MEB 8.Sınıf Kurdi/Kurmanci ders kitabı 2023 yılında Lokman Kalan, Gülbeddin Gülmez, Ahmet Seyari, Ramazan Yaman, Abdurrahman Özhan ve Abdurrahman Kardeş tarafından yazılmıştır. Kurdî/Kurmancî ders kitabının görsel tasarım uzmanları Ercan Soysal, Mehmet Emin Sincar ve İlyas Demirhandır. MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı analiz edilerek kitap içindeki kullanılan dil öğretim yöntemleri tespit edildi. Kitabın güçlü ve zayıf yönleri analiz edildi. MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî içindeki eksik ya da kullanılmayan dil öğretim yöntemleri tespit edildi ve buna göre hazırlanacak olan ders kitapları için model oluşturulacak. Ayrıca analiz edilirken kitaptan örnekler verilerek hangi örneklerin hangi dil öğretim yöntemleri için uygun olduğunu ve bu örneklerde neler olduğunu yine analizler yapılarak incelenmelerde bulunuldu. Kurdî/Kurmancî ders kitabı içindeki dört temel beceriye uygun olup olmadığı yine analizler arasında yer almaktadır ve dört temel beceri analizi edilirken kitaptan örnekler ve resimler verilerek incelemelerde bulunuldu.

Anahtar Sözcükler:

Yabancı dil öğretimi, MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî, ders kitabı analiz, dil öğretim yöntemleri, dil öğretim teknikleri

ABSTRACT

When teaching a foreign language, many language teaching methods are used. Language teaching is increasing in today's world and people are encountering many different methods every day. Many language teaching methods have been used in history, and when using these language teaching methods, it is checked whether they are suitable for the student's needs, goals, and objectives. Language teaching methods that are not suitable for the needs of the student lose their effect over time or cannot be used at the desired level. Especially after the first world war, many different language teaching methods emerged, and many of them are still used in today's world. With this research we have done, the ministry of national education has examined the teaching methods used for teaching Kurdish in the eighth Grade book Kurdi /Kurmanci, identified positive and negative aspects, and carried out studies and evaluations to eliminate the negative aspects. This study is a qualitative study and the information obtained in this study was obtained by document review method. Document review allows us to do a detailed study about the book. The universe of this research is formed by the eighth Grade Kurdi / Kurmanci textbook of the Ministry of national education. the eighth Grade Kurdi/Kurmanci of the ministry of national education consists of 151 pages. The eighth grade Kurdi/Kurmanci textbook of the Ministry of national education was written by Lokman Kalan, Gulbeddin Gulmez, Ahmet Seyari, Ramazan Yaman, Abdurrahman Özhan and Abdurrahman Kardaş in 2023. The visual design experts of the Kurdi/Kurmanci textbook are Ercan Soysal, Mehmet Emin Sinjar and Ilyas Demirhan. The eighth Grade Kurdi/Kurmanci textbook of the Ministry of national education was analyzed and the language teaching methods used in the book were determined. The strengths and weaknesses of the book were analyzed. The Ministry of National Education has identified missing or unused language teaching methods in the eighth Grade Kurdi / Kurmanci and will create a model for the textbooks to be prepared accordingly. In addition, while analyzing, samples from the book were given, which examples were suitable for which language teaching methods, and what happened in these examples were also analyzed and examined. Whether it is suitable for the four basic skills in the Kurdi/Kurmanci textbook is also included among the analyses, and when analyzing the four basic skills, examples and pictures from the book are given. Detailed investigations have been made.

Keywords:

Foreign language teaching, Ministry of National Education 8th Grade Kurdi/Kurmanci, textbook analysis, language teaching methods, language teaching techniques.

KURTE

Di dema fêrkirina zimanê biyanî de ji gelek metodên hînkirina zimên sûd dihê wergirtin. Hînkirina zimên di roja me de zêde dibe û mirov rojbîroj bi metodên cûda rûbirû dimînin. Di seranserê dîrokê de gelek metodên hînkirina zimên hatine bikaranîn û di dema bikaranîna ev metodên hînkirina zimên de li ser guncanîya pêwîstî, armanc û mexsedên xwendekar dihê sekinîn. Ew metoda hînkirinê ku ne li gorî pêwîstîya xwendekar be, bi demê re tesîra xwe wînda dike an jî ji asta ku hêvî jê hatîye kirin nayê bikaranîn. Nexasim piştî şerê cîhanê yê yekem, gelek metodên hînkirina zimên yên cûda peydabûn û gelek ji wan hîn jî di roja me ya îroyîn de dihêne bikaranîn. Bi vê lêkolîna ku me kirîye, di pirtûka Kurdî/Kurmancî ya MEBê a pola 8ê de metodên hînkirina zimanê kurdî hatîye lêkolînkirin, hêlên erênî û neyînî derketin holê û ji bo hêlên neyînî ji holê bihêne rakirin xebatên lêkolînî û nirxandin hatine kirin. Ev lêkolîn, lêkolîneke kalîtatîf e û agahîyên di vê lêkolîne de hatine bidesxistin bi metoda analîzkirinê hatine bidesxistin. Çavderîya dokumentan rê li ber lêkolîneke berfireh ya pirtûkê ji me re vedike. Barîgeha vê lêkolînê ji pirtûka Kurdî/Kurmancî ya MEBê a pola 8ê ve pêk dihê. MEB Kurdî/Kurmancî ji 151 rûpelan pêk dihê. Pirtûka MEBê ya Kurdî/Kurmancî di sala 2023î de ji aliyê Lokman Kalan, Gülbeydin Gülmeyz, Ahmet Seyari, Ramazan Yaman, Abdurrahman Özhan û Abdurrahman Kardeş hatîye nivîsîn. Mîzanpajên dîtbarî yên pirtûka dersê ya Kurdî/Kurmancî Ercan Soysal, Mehmet Emin Sincar û İlyas Demirhan in. Analîza pirtûka MEBê ya pola 8î a Kurdî/Kurmancî hate kirin û metodên hînkirina zimên ên di pirtûkê de hatine bikaranîn hate tesbîtkirin. Hêlên pirtûkê yên lawaz û xurt hate analîzkirin. Di pirtûka MEBê ya Kurdî/Kurmancî de metodên hînkirina zimên yên wînda an jî yên nehatine bikarabîn hate tespîtkirin û ji bo pirtûkên dersan dê modelek bihê amadekirin da ku pirtûk li gorî wê bihê çêkirin. Ji bo çar hîmên bîngehî yê pirtûka Kurdî/Kurmancî analîzên guncanîbûnê cih digire û herwiha çar hîmên bîngehî bi pêşkêşkirina mînakû wêneyên ji pirtûkê hatine wergirtin hatîye lêkolînkirin.

Peyvên Sereke:

Hînkirina zimanê biyanî, Pirtûka Kurdî/Kurmancî ya MEBê a Pola 8î, Analîz, Metodên hînkirina zimên, Teknîkên hînkirina zimên.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
KURTE.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
RESİMLER LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1
1.Araştırmanın Önemi.....	4
2.Araştırma Konusunun Seçiliş Nedeni	4
3.Varsayımlar.....	4
4.Problem Cümlesi.....	4
5. Sınırlılıklar	5
6.Tanımlar	5
6.1.Dil.....	5
6.2.Yöntem.....	5
6.3.Teknik	5
6.4.Ders Kitabı	5
7.Araştırmanın Amacı.....	6
8.Araştırmanın Planı	6
9.Araştırmanın Yöntemi	6

9.1.Araştırmanın Modeli	6
9.2.Evren ve Örneklem	7
9.3.Veriler Toplama	7
9.4.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	7
BİRİNCİ BÖLÜM.....	9
1. TÜRKİYEDE VE DÜNYADA DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ. 9	
1.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi	10
1.2. Dolaysız (Doğrudan) Yöntem	12
1.3. İşitsel-Dilsel Yöntem (The Audio-Lingual Method)	13
1.4. Bilişsel Dil Yöntemi.....	14
1.5. İletişimsel Yöntem (Communicative Approach)	14
1.6. Tüm Fiziksel Tepki Töntemi.....	15
2. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA DİL ÖĞRETİM TEKNİKLERİ 16	
2.1.Boşluk Doldurma Tekniği.....	16
2.1.1.Tekniğin Kullanım Alanları	17
2.2.Kelime Öğretim Tekniği	17
2.2.1.Eşleştirme ile Kelime Öğretimi.....	17
2.2.2.Boşluk Doldurma ile Kelime Öğretimi	18
2.3.Görsel Materyal Tekniği	18
2.4.Soru Cevap Tekniği	18
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	20
3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	20
3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	22
İKİNCİ BÖLÜM	26

2. KURDÎ/KURMANCÎ KİTABINDA KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	26
2.1. Kurdî/Kurmancî Kitabı Hakkında Bilgi.....	26
2.2.Kurdî/Kurmancî Kitabında Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin İncelenmesi	32
2.2.1.Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi	32
2.2.2.Direkt Yöntemi.....	38
2.2.3.Dil İşitim Yöntemi	39
2.2.4.Telkin Yöntemi	46
2.2.5.Bütüncül Fiziksel Tepki Yöntemi	46
2.2.6.Sessiz Yöntem.....	48
2.2.7.Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi	49
2.2.8.İletişimsel Yöntem	52
SONUÇ	55
KAYNAKÇA	61

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. 2.1. Kitabın ön ve arka yüzü (Kurdî/Kurmancî, 2023: 1-152).	26
Resim 2. 2.2. Ünite adları ve içindekiler (Kurdî/Kurmancî, 2023: 6-7).....	27
Resim 3. 2.3. Ünite başlangıcına örnek(Kurdî/Kurmancî, 2023: 9).....	28
Resim 4. 2.4. Ünitelerin açıklamasının yapıldığı ilk sayfa (Kurdî/Kurmancî, 2023: 9).	28
Resim 5. 2.5. Kitap çerisinde bulunan gramer alıştırmaları (Kurdî/Kurmancî, 2023: 13-15).	30
Resim 6. 2.6. Bulmaca örneği(Kurdî/Kurmancî, 2023: 24).	30
Resim 7.2.7. Alıştırmalar örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 22).	31
Resim 8.2.8. Kürtçe sözcük listeleri örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 141).....	31
Resim 9.2.9. Eş anlamlı, zıt anlamlı, benzer kelimeler ve sesteş kelimelere örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 10-11).	33
Resim 10.2.10. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 11).	34
Resim 11.2.11. Hikâyeyi anlama ve soruları cevaplamaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 13).	35
Resim 12.2.12. Okuduğunu anlamaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 14).	36
Resim 13.2.13. Kelimelerden cümle kurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 70). .	37
Resim 14.2.14. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 74).	37
Resim 15.2.15. Doğru yanlışa göre cevaplamaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 75).	38
Resim 16.2.16. Bir konu hakkında konuşmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 15). 39	
Resim 17.2.17. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 17).	39
Resim 18.2.18. Öğretmenin Okuduğu Hikâyelere Örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 12).	41
Resim 19.2.19. Sayılar ve fiillere uygun olarak cümle üretme (Kurdî/Kurmancî, 2023: 19).	42
Resim 20.2.20. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 21).	43
Resim 21.2.21. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 25)	44
Resim 22.2.22. Zincirleme olay örgüsüne örnek (Kurdî/Kurmancî , 2023: 28).....	44
Resim 23.2.23. Verilen kelimelere göre günlük yazımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 31).	47
Resim 24.2.24. Verilen bağlaçlarla konuşma yazmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 36).	48
Resim 25.2.25. Öğretmenin yönlendirmesine göre yazı yazmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 43).....	49
Resim 26.2.26. Öğretmenin yönlendirmesine göre hikâye ile ilgili kendi düşüncelerini yazmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 45).....	50
Resim 27.2.27. Dinleme, içerik ve dil yönetimini karşılaştırmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 107).....	51
Resim 28.2.28. Görsel ve içerik eşleştirmeye örnek (Kurdî/Kurmancî 2023: 115). .	52

Resim 29.2.29. Öğretmenin yönlendirmesine göre hatırlanan kelimelerle hikâye anlatımı ve yazımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 49).....	53
Resim 30.2.30. Belirli bir konu hakkında öğretmen denetiminde arkadaşlarla beraber görüşme yapmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 52).	53
Resim 31.2.31. Telaffuz ve dilin kullanımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 65)... ..	54
Resim 32.2.32. Arkadaşına sorular sorarak hikâyeyi yanıtlama örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 114).....	54

GİRİŞ

Dil bilimciler dil öğretimi ve öğrenimi konusunda en kolay yolu bulmak için çalışmaktadırlar. Bunun yanında belirli bir dilin dil bilimcileri dillerini geliştirmek için çalışma yapmaktadırlar. Dil bilimsel bir konu olarak görülmekte ve bireylerin ikinci dil öğrenme isteğinin aynı zamanda ekonomik bir konu niteliği taşıdığı görülmektedir. Dilin ikinci dil olarak öğretim niteliğine yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmalar geçen yüzyıl içerisinde başlamıştır. Dil konusu diğer birçok konu gibi ekonomik, siyasi ve kültürel bir güce bağlı olarak gelişim göstermektedir. Kürt milletinin de ekonomik, siyasi ve diğer birçok alan içerisinde uluslararası siyasi bir gücü olmadığı için Kürtçe öğretiminin de kriz içerisinde bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle Kürtçe dilini öğrenmek isteyen az sayıda kişi bulunmaktadır. Bu belirtilen olgular Kürtçenin geri kalma nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bu çalışmaya başlamadan önce Kürt dili konusunda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde Kürtçenin ikinci dil olarak öğretiminde önemli bir eksiklik yaşandığı görülmektedir (Khalid , H. S.,ve Kızıl, H, (2019). Bu durum bizi bu konuda araştırma yapmaya yönlendirerek alandaki eksikliği doldurmak için çaba göstermeye teşvik etmiştir. Bu konu Kürtçe için yeni bir konu olmasından dolayı öncelikle dil öğretiminin tanıtılmasının sağlanması ve bu temel üzerinde amaçların elde edilmesi olarak belirlenmiştir. Bu nedenle Kitap üzerinde dil öğretim yöntemleri incelenerek, bu temel üzerinde Kürtçe öğretimi üzerinde çalışan kişilerin bilgilendirilmesine çalışılacaktır. Dil öğretim yöntemleri konusunda uzmanlaşmanın sağlanması ile birlikte geleneksel hataların tekrar edilmesi engellenerek yeni yöntemlerin kullanılması sağlanacaktır. Dil öğretim yöntemleri konusunda uzmanlaşmanın tek başına yeterli olmadığı belirlenmiştir.

Kürtçe dil bilgisi ile ilgili olarak ilk kitap yazan kişi Kürt yazar Ali Teremahi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ali Teremahi altıncı yüzyıl içerisinde Arapça öğretmek amaçlı olarak bu kitabı yazmıştır. Kürtçe sarfi içerisinde Arapçanın gramer özelliklerinin Farsça ve Kürtçe ile karşılaştırıldığı belirlenmiştir. Bu kitap bu açıdan yapılan değerlendirme sonucunda ilk Kürtçe Gramer Kitabı olarak kabul edilmektedir. Karşılaştırmalı gramer kategorisi içerisinde bu kitabın yer aldığı belirlenmiştir. Bu

Kürtçe gramer kitabı içerisinde otuz üç tane ders bulunmaktadır. Bu gramer kitabının birkaç defa farklı yerlerde basıldığı görülmektedir. (Teremaxi, 1997; Teremaxi, 2018).

Kürtçe Dilbilgisine yönelik olarak ikinci kitabı ise bir süre Kürt coğrafyası içerisinde yaşamış olan Maurizio Garzoni (1734-1804) yazmıştır. 1787 yılında Garzoni'nin yazmış olduğu kitabın adı “Grammatica E Vocabolario Della Lingua Kurda “dır. Bu kitap nedeniyle Garzoni Kürdolojinin babası olarak kabul edilmektedir (Alsancaklı, 2016: 56). Bu kitabın bugünkü bakış açısı ile değerlendirilerek incelenmesi gerekmektedir. Garzoni'nin yazmış olduğu bu kitap daha çok Dilbilgisi özelliği ile dikkat çekmektedir. Bunun yanında bu kitabın Kürtçe öğretimine yönelik bir kitap olduğu da görülmektedir. Bu Dilbilgisi Kitabı kendi dönemi içerisindeki öğretim kitaplarının özelliklerini içerisinde barındırmaktadır.

On sekizinci yüzyıl içerisinde yazılmış olan dilbilgisi kitapları incelendiğinde bu kitapların genel olarak dilbilgisi kuralları ile öğrencilere dil öğretmeye çalıştığı görülmektedir. Garzoni'nin dilbilgisi kitabı içerisinde giriş bölümünden sonra Kürtçenin o dönemki alfabesi bulunmakta, burada Kürtçe sesleri Latince seslere dayanarak yorumlanmaktadır. (Garzoni, 1787: 11-15). Kitap içerisinde sonrasında Kürtçe sayı ve zamirler yazılmış kitap Dilbilgisi ve öğrenme yönü dışında tekrardan değerlendirilmesi yapılarak on sekizinci yüzyıldaki Kürtçe ile karşılaştırması yapılabilmektedir. Kitabın alfabesi ve dilbilgisi konuları yorumlanıp incelendikten sonra kitap içerisinde Kürtçenin morfolojisi incelenmiş, Kürtçe-İtalyanca şeklinde bir sözlük oluşturulması sağlanarak kelimelerin anlamları kitap içerisinde yazılmıştır. (Garzoni, 1787: 49).

Yirminci yüzyıldan itibaren Kürtler ve Kürtçeye dair kitapların sayısında bir artış yaşandığı görülmektedir. Kürtçe Dilbilgisi konusunda bir dizi önemli kitap ve yazı hazırlanmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmanın konusu ise MEB tarafından sekizinci sınıflara okutulan Kürtçe Ders Kitabının dil öğretim yöntemleri açısından incelenmesidir. İlk Kürtçe Öğrenme Kursu Birinci Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği St Petersburg Üniversitesinde Joseph Orbeli (1887-1961) tarafından verilmiştir (Alsancaklı, 2016: 57). Kürt ve Kürdoloji çalışmalarının bir bölümü bu kurstan sonra gelişerek farklı aşamalardan geçmektedir. 1921 yılında Kürtçenin öğretimine yönelik olarak ilk kitap Hınker adındaki kitaptır. Kürtçe öğretimine yönelik olarak hazırlanan

bu kitap Hevî Kûrt Talebe Cemiyeti tarafından İstanbul'da hazırlanarak 2008 yılı içerisinde Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu tarafından tekrar yayımlanmıştır (Akpınar vd., 2008). Hînger kitabı Türkçe ve Kûrtçe olarak yazılmıştır. Bu kitabın önemi şu şekilde belirtilmektedir. Bunlar;

Hînger kitabı Kûrtçe'nin ikinci dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış olan ilk kitap olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hînger Kûrtçenin iki lehçesini öğretmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu eser içerisinde Arap alfabesinin kullanıldığı görülmektedir. Hînger kitabı içerisinde iki lehçe kullanılmaktadır. Bunlar; Kuzey Kurmancisi ve Güney Kurmancisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki lehçenin birbirine çok yakın olduğu ve günümüze benzerliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada MEB tarafından kullanılan 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı içerisinde kullanılmış olan öğretim yöntemlerinin incelendiği görülmektedir. Bu konu Kûrtçe için oldukça yeni bir konu olarak görülmektedir. Bu konu MEB tarafından Sekizinci sınıflarda okutulan Kûrtçe öğretimi kitabının geliştirilmesi için temel bir dayanak oluşturmaktadır.

Bu kitap sekizinci sınıfta Kûrtçenin ikinci dil olarak öğretimi ve öğrenimindeki eksiklikleri gidermek için bir çözüm yolu aramaktadır. İkinci dil öğretimine yönelik olarak bu bilimin birçok düzeyi aşmış durumda olduğu belirlenmiştir. Dünyanın gelişmiş dilleri içerisinde bu alana büyük önem verilmektedir. Özellikle ikinci dil olarak dil öğretim yöntemleri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Fakat Kûrtçe eğitimi konusunda bu tür araştırmaların yeni olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma Kûrtçe eğitimi ve sekizinci sınıflara Kûrtçe öğretimi açısından temel bir dayanak oluşturmaktadır.

Bu araştırma konusunun seçilme nedeni ise; Ortaöğretimde Kûrtçe Eğitiminin kitaptaki öğretim yöntemleri açısından inceleyerek, modern bir yöntemle Kûrtçe eğitimi için yetkin bir öğretim yöntemi sunmak olarak belirlenmiştir. Yapılan bu araştırma sonucunda Kûrtçe eğitimi için en iyi ve en uygun öğretim programı ve kitap içerisinde gerçekleştirilmesi istenilen eklemeler ortaya konulacaktır. Bu şekilde Kûrtçenin ikinci dil olarak öğrenimi ve öğretimi önünde bulunan engeller ele alınarak incelenmiştir.

1.Araştırmanın Önemi

Kürtçenin ikinci dil olarak kullanımına yönelik alan yazın içerisinde çok az sayıda kaynak bulunduğu belirlenmiştir. Burada hangi lehçe üzerinde durulduğuna bakılmaksızın sekizinci sınıflarda okutulan Kürtçe eğitim kitabı yani Kurdî ya da Kurmancî ders kitabı içerisindeki öğretim yöntemleri incelenerek yorumlanmıştır.Kürtçenin ikinci dil olarak öğretimi ve kullanımıyla ilgili literatürün sınırlı olması gerçeği, özellikle Kürtçe eğitim kitaplarının içeriği üzerinde yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Örneğin: Sekizinci sınıflarda okutulan Kürtçe ders kitabı Kurdî/Kurmancî, Kurmancî lehçesi üzerinde yapılan incelemeler Kürtçenin ikinci dil olarak öğretiminde kullanılan yöntemleri ve stratejileri anlamak için önemli bir kaynak sunmaktadır.

2.Araştırma Konusunun Seçiliş Nedeni

Bu araştırmanın amacı MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı içindeki dil öğretim yöntemlerini analiz edip ileriki çalışmalarda hazırlanacak olan ders kitapları için yardımcı olunması sağlanacaktır.Analiz edilirken hangi yöntemin eksik hangi yöntemin kullanıldığını tespit ederek ileriki çalışmalara katkı sağlayacaktır.Ayrıca sadece ders öğretimi için değil diğer bütün kademelerde ve Kürtçe öğretimi yapılırken bu çalışmanın örnek olması hedefi sağlanmaktadır.Bu sayede Kurdî/Kurmancî ders kitabında daha önceki kullanılan dil öğretim yöntemleri ile bir karşılaştırma sağlanacaktır ve böylece aradaki benzerlikler ve farklılar tespit edilecek.

3.Varsayımlar

Bu çalışmada MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabındaki dil öğretim yöntemlerinin analiz edilmesi sonucunda incelenen literatür araştırmasında benzerlikler görülmüştür.

4.Problem Cümlesi

MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabında kullanılan dil öğretim yöntemleri bu kitap için uygun mudur?

*MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî kitabında hangi dil öğretim yöntemleri ve teknikleri kullanılmış?

*MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî kitabında kullanılan dil öğretim yöntemleri ve teknikleri dil eğitime katkısı nelerdir?

5. Sınırlılıklar

Bu çalışma MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabındaki dil öğretim yöntemlerinin ve tekniklerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

6.Tanımlar

6.1.Dil

Dil, bilgi aktarmak için sınırsız sayıda keyfi sembolü bir araya getiren karmaşık bir iletişim sistemidir. Dil, duygusal ve sosyal iletişimin en önemli birimlerinden biridir.Tek seferde ele alınamayacak birçok farklı özelliğe sahip çok yönlü bir varlıktır ve bugün bile tam olarak analiz edilebilmiş değildir.Dil insan ve toplumla içiçe olan kültür,sanat,bilim gibi alanlarla ilgisi olan ayrıca onların oluşmasını sağlayan bir araçtır(Aksan, 1998, 11).

6.2.Yöntem

Yöntem, onu geliştiren teorisyenlerin etkinlik türleri, öğretmen ve öğrenci rolleri, kullanılan materyaller ve müfredat oluşturma açısından model oluşturduğu bir yaklaşımı uygulamaya koymaktır (Harmer, 2007, Richards ve Rodgers, 2001).

6.3.Teknik

Teknik, yöneme uygun olduğu için yaklaşım ile de uyumlu olan ve sınıfta uygulanan belirli bir etkinliktir (Tosun 2006: 80). Dil öğretiminde "teknik" belirli bir dilin öğretim ve öğrenim sürecinde kullanılan yöntemler, stratejiler ve araçlar anlamına gelir.Dil öğretiminde kullanılan teknikler, dilin öğrenilmesini kolaylaştırmak, dil bilgisi kurallarını öğretmek, iletişim becerilerini geliştirmek gibi hedeflere yöneliktir.

6.4.Ders Kitabı

Bir ders kitabı, belirli bir öğrenme alanında öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanan, derslerde kullanılan basılı veya dijital bir kaynaktır. Ders kitapları genellikle belirli bir müfredat veya öğretim programına uygun olarak

tasarlanır ve öğrencilere konuları öğrenme, anlama ve uygulama konusunda yardımcı olur.

7.Araştırmanın Amacı

Yapmış olduğumuz bu araştırma ile MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî adlı kitap içerisinde Kürtçe öğretimi için kullanılan öğretim yöntemleri incelenerek olumlu ve olumsuz yönler ortaya konulmuş, olumsuz yönlerin giderilmesi için yapılacak çalışmalar ve değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı üzerine yapılan araştırmada incelenen öğretim yöntemleri üzerinde odaklanarak, kitabın içeriğindeki olumlu ve olumsuz yönlerin analiz edilmesi son derece önemlidir. Bu analizler, Kürtçenin ikinci dil olarak öğretilmesi sürecinde daha etkili ve verimli bir eğitim sağlamak için yol gösterici olabilir.

8.Araştırmanın Planı

Araştırmanın bölümleri şu şekilde oluşturulmuş. Giriş,araştırmanın birinci bölümü,ikinci bölümü,sonuç ve değerlendirme ve son olarak kaynakça kısmı ve eklerden oluşmaktadır.Giriş kısmında çalışmanın amacı, önemi ve yönteminden oluşmakta. Birinci bölümde ise literatür çalışması yapılarak dil öğretim yöntemlerinden bahsedilmektedir.İkinci bölümde MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı analiz edilerek kitap içindeki var olan ve eksik dil öğretim yöntemleri tespit edilmektedir.Bu çalışma hazırlanacak olan diğer çalışmalar için model oluşturacaktır.

9.Araştırmanın Yöntemi

9.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir araştırmadır.Nitel araştırma, bir sorunun ortamındaki biçimini anlamaya çalışan keşfedici,yorumlayıcı bir yöntemdir.(Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016).Nitel araştırma,bilinen veya bilinmeyen bir sorunu tanıyan ve bu sorunla ilişkili doğal olguları gerçekçi bir şekilde ele alan öznel bir yorumlama sürecini ifade eder (Seale, 1999).Nitel araştırma genellikle derinlemesine yapılan ve özellikle bir konuda detaylı bilgi toplanmasına olanak sağlayan bir modeldir. Bu model daha çok sosyal bilimler, eğitim ve toplumsal gibi alanlarda kullanılır. Nitel araştırma daha çok betimsel analiz kullanılır.

9.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; MEB 8.Sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı oluşturur.MEB 8.Sınıf Kurdi/Kurmanci ders kitabı 2023 yılında Lokman Kalan,Gülbeddin Gülmez, Ahmet Seyari,Ramazan Yaman,Abdurrahman Özhan ve Abdurrahman Kardaş tarafından yazılmıştır.Kurdî/Kurmancî ders kitabının görsel tasarım uzmanlarıErcan Soysal,Mehmet Emin Sincar ve İlyas Demirhandır.Kurdî/Kurmancî ders kitabı toplam 151 sayfadan oluşmaktadır.

9.3.Veri Toplama

Bu çalışmada elde edilen bilgiler doküman inceleme yöntemi elde edilmiştir.Doküman analizi, dokümanların yazılı içeriğinin derinlemesine ve sistematik analizi için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013).Doküman analizi nitel araştırma yöntemlerinden biridir ve var olan yazılı belgelerin detaylı ve sistemli bir şekilde incelenmesidir.Bu yöntem belirli bir konuda bilgi toplamak, bir konudan bilgi edinmek,içeriği anlamak ve içerikle ilgili kısımlarda yorumlar yapmasını sağlar. Doküman analizi yapılırken özellikle dikkatli bir şekilde yapılması gerekir.Çünkü geçerlilik ve güvenirlilik açısından sistemli bilgiler elde edilmesini sağlar.

9.4.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu çalışmada elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemi ile edilmiştir. Betimsel analiz, nitel verilerin işlenmesi, sonuçların tanımlanması ve tanımlanan sonuçların önceden belirlenmiş bir çerçeveye dayalı olarak yorumlanması adımlarını içeren analitik bir yöntemdir Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011).

MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî ders kitabı analiz edilerek kitap içindeki kullanılan dil öğretim yöntemleri tespit edildi. Kitabın güçlü ve zayıf yönleri analiz edildi.MEB 8.sınıf Kurdî/Kurmancî içindeki eksik ya da kullanılmayan dil öğretim yöntemleri tespit edildi ve buna göre hazırlanacak olan ders kitapları için model oluşturulacak.Ayrıca analiz edilirken kitaptan örnekler verilerek hangi örneklerin hangi dil öğretim yöntemleri için uygun olduğunu ve bu örneklerde neler olduğunu yine analizler yapılarak incelenmelerde bulunuldu.Kurdî/Kurmancî ders kitabı içindeki dört temel beceriye uygun olup olmadığı yine analizler arasında yer

almaktadır ve dört temel beceri analizi edilirken kitaptan örnekler ve resimler verilerek incelemelerde bulunuldu.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRKİYEDE VE DÜNYADA DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

1950 yılı sonrasında eğitim kuramları sonucu dil ve öğrenme konusu bakış açılarında bir değişim görüldüğü, dil öğretimi ve öğreniminde hem kuramsal hem de uygulama olarak etkin değişikliklerle karşılaşıldığı belirlenmiştir. 1963 yılı içerisinde Edward Anthony yöntem, teknik ve yaklaşım kavramlarını ele alarak aşağıdaki tanımları geliştirmiştir. Dilin doğası, öğretim ve öğrenime yönelik olarak oluşan bir takım varsayımlar yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Seçilmiş bir yaklaşıma dayalı olarak sistematik dil sunumunun genel planı yöntem olarak adlandırılmaktadır. Yöntemle tekniğin tutarlı olduğu bunun sonucunda da yaklaşımla uyumlu olarak sınıf içerisinde ortaya konulan özel etkinlik olarak tanımlandığı belirlenmiştir (Tosun, 2006: 80). 1980'li yıllar içerisine gelindiğinde Teodere Rogers ve Jack Richards yöntem kavramını yeniden şekillendirerek bir öneri geliştirmişlerdir.

Anthony'ın yapmış olduğu çalışmaya göre yaklaşım, yöntem ve teknik olarak belirlenmiş olan kavramlar, yaklaşım, tasarım ve işlem olarak yeniden adlandırılmaktadır. Richards ve Rodgers'e göre yöntem; uygulama ve kuramın belirlenmesi, ilişkilendirilmesi amacı ile kullanılan bir şemsiye terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaklaşım kavramı; dil öğrenimi ve dil doğasına yönelik olarak kanı, varsayım ve kuramları tanımlamaktadır. Sınıf içi araç-gereç ve etkinliklerine yönelik olarak kuramların ilişkisini tasarımlar belirlemektedir. Birinin yaklaşım ve tasarımdan ortaya çıkartılmış olan teknik ve uygulamalar işlem olarak adlandırılmaktadır. Bu son metot tablosu tasarımının altı özelliği bulunmaktadır. Bunlar;

-Hedefler,

-Öğretim Programı (Dil ve konu içeriğinin seçimi ve düzenleme ölçütleri),

-Etkinlikler,

-Öğrenci Roller,

-Öğretmen Roller,

-Öğretim Araç Gereçlerinin Roller olarak belirlenmiştir (Tosun, 2006: 80).

Günümüze kadar gelişen süreç içerisinde dil öğretiminde kullanılan öğrenim yöntemleri ile ilgili olarak bu konuda genel bilgilerin verilmesi, konu üzerine geliştirilmiş olan yöntemlerini daha iyi şekilde kavramak yararlı olacaktır.

Dil öğretimi içerisinde kullanılan teknik ve yöntemler on başlık altında toplanmaktadır. Bu teknik ve yöntemler şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

- Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar Translation Method)
- Doğrudan Yöntem (Direct Method),
- İşitsel-Dilsel Yöntem (The Audio-Lingual Method),
- Sessiz Yol Yöntemi (The Silent Way),
- Çevresel Öğrenme (Desuggestopedia),
- Topluluk Odaklı Dil Öğrenimi (Community language Learning),
- Bütüncül Fiziksel Tepki Yöntemi (Total-Physical Response),
- İletişimsel Dil Öğretimi (Communicative Language Teaching)
- İçerik Temelli Öğretim,
- Görev Temelli Öğretim,
- Katılımcı Yaklaşım (Content-Based, Task-Based, Participatory Approaches)
- Eğitim Stratejisi Öğrenme,
- İşbirlikçi Öğrenme,
- Çoklu Zekâ (Learning Strategy Training, Cooperative Learning And Multiple Intelligences)

1.1. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi

Dil öğretiminde kullanılan ilk yöntem olarak Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemin kullanımı milattan öncesine kadar uzanmaktadır. Bu nedenle Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi dil öğretimi içerisinde kullanılan başlıca yöntemler arasında görülmektedir.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren turizm, ticaret gibi ilişkilerin uluslararası gelişim göstermesi sonucunda Yunanca, Latince ve İbranice dillerinin okullar içerisinde yoğunlukla öğretiminde kullanılan gramer-çeviri yöntemi ile yaşayan diller olan Fransızca, İngilizce ve Almancanın öğretilmeye başladığı görülmektedir. Bu yöntemin on dokuzuncu yüzyılın sonlarında yerini kavramaya yönelik düz anlatım yöntemine bıraktığı belirlenmiştir (Doğan, 2011: 15).

Tümdengelim öğretim bu yöntem içerisinde etkilidir. Öğretmen açıkça dilbilgisi kurallarını vermektedir, ardından örnek ve alıştırma ile kurallar pekiştirilmektedir. Dil edebi bir metni anlamak içindir. Çeviri, dili öğrenmenin yoludur. Konuşma temel de önemli değildir. Yazı dili konuşma dilinden önemlidir. Öğrenciler yapıları kendi ana dillerin de öğrenirler. Yabancı dil öğrenenler daha kültürlü ve entelektüel olmaktadır (Gömleksiz, 2000).

Bu yöntemde sorumluluk öğretmene bırakılmaktadır (Gömleksiz, 2000). Bu yöntemin kullanımı şu şekildedir:

1. Dilin kurallarına daha çok önem verilir ve dilbilgisi öğretilir.
2. Öğrencilerden her zaman çeviri yapmaları istenir.
3. Öğretim yapılırken daha çok anadil öğretilir.
4. Daha çok yazılı materyaller üzerinde durulur (Demirel, 1983; Ekmekçi, 1983).

Yabancı dil öğretiminde öğrenci anadilin kuralından hareket ederek Dilbilgisi öğrenirken, rastgele kalıplaşmış ifadelerden yararlanacak ve ister istemez yanlış sonuçlara ulaşacaktır (Gömleksiz, 2000). Aynı zamanda yabancı dil öğrenen kişiden kendi kullandığı anadilindeki gramerin mükemmel bir şekilde kullanması istenmektedir (Başkan, 1975).

Çağdaş dilbilim araştırmaları, dilin sözlü yönüne öncelik vermektedir (Akerson, 1988). Ancak bu yaklaşım, uzun yıllar boyunca kullanılmış olmasına rağmen 1950'lerden itibaren önemli eleştiriler almış ve Psikoloji, Sosyoloji, Eğitim Bilimleri ve Dilbilim alanlarındaki gelişmeler doğrultusunda, belirli öğrenme teorilerine dayanan bilimsel olarak geçerli dil öğretim yöntemleri ortaya çıkmıştır.

Dilbilgisi-çeviri yöntemi 1840'lardan 1940'lara kadar Avrupa'yı etkilemiş ve halen günümüzde birçok yerde farklı isimler altında halen kullanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, dilin daha çok sözlü değil de yazılı durumlarda kullanılan yerlerde edebi metinleri anlamada çok sık kullanılır (Richards ve Rodgers, 1997).

1.2. Dolaysız (Doğrudan) Yöntem

Dolaysız (Doğrudan) Yöntem; Psikolog Gestalt'in bütüncül, Humboldt'un dil ve kültür ile Herbart'ın eğitim görüşleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Dolaysız (Doğrudan) Yöntem incelendiğinde burada derslerin diyalog ve kısa hikâye ile başladığı belirlenmiştir. Bu yöntem sözlü olarak resim ve hareketlerle desteklenmektedir. Dolaysız (Doğrudan) yöntem içerisinde ana dil hiçbir şekilde kullanılmamaktadır. Tümevarım yöntemi ile Dilbilgisi öğretimi yapılırken fiillere öncelik verilmektedir. Ders ile ilgili açıklamaların bilinen yapı ve sözcüklerle sürdürülmektedir. Bu yöntem içerisinde modelin öğretmen olduğu görülmektedir. Uzun yıllar dil öğretiminde bu yöntem kullanılmış ama beklenen başarının sağlanamadığı belirlenmiştir (Tosun, 2006: 81).

Düzvarım Yöntemi (Direct Metot), temel olarak bir kişinin anadilini öğrenme sürecinden ilham alır(Finocchiaro, 1982).İnsan anadilini, öğrenirken dilbilgisi kuralına göre öğrenmemektedir.Bir kişi kendini ifade ettiğinde,emrettiği ifadeler ile içinde bulunduğu durum arasında bir ilişki kurarak belirli bir düzene göre öğrenir. Yabancı dillerde bu temelde ve buprosedüre göre öğrenilmelidir.

Bu yöntemin özellikleri:

- a) Dersler, kısa bir diyalogla başlatılır ve kelimeler, görsel araçlar veya pantomim kullanılarak öğretilir.
- b) Dil bilgisi kuralları tümevarım yöntemine dayanarak öğretilir ve sınıf içi etkinliklerde anadil kullanılmaz.
- c) Öğretmenin, ders verdiği dili çok iyi bilmesi ve akıcı bir şekilde konuşması gerekmektedir.
- d) Okuma öğretimi, dil bilgisi kurallarını geliştirmekten ziyade, daha çok zevk amacıyla yapılır (Demirel, 1983).

1.3. İşitsel-Dilsel Yöntem (The Audio-Lingual Method)

İşitsel-Dilsel Yöntem; Dilbilimci Bloomfield'in dilbilim araştırmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu yöntemde dinleme ve konuşma becerilerine öncelik veren diyaloglar ile yoğun sözlü alıştırma sonucunda belirli bir plana göre hazır kalıp yapılarının kullanıldığı belirlenmiştir. İşitsel-dilsel yöntem içerisinde yapılan eklemeler ve değişiklikler sonucunda bu yöntemin olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir (Tosun, 2006: 81-82).

Bu yöntem audio-lingual veya audio-visual olarak da adlandırılır ve klasik yönteme tepki olarak İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmış (Harsh, 1982). Yabancı dil öğretiminde anadilin kullanımını kesinlikle reddeden bu yöntem, psikolojide davranışçılık (behaviorism) ve dilbilimde yapısalcılık (structuralism) teorilerine dayanır (Aktaş, 1987).

Bu yöntemde kullanılan özellikler:

1.Öğrenme davranışçılık psikolojisinin temeline dayandırılır. Uyarıcı ve pekiştireç vardır. Kurallar örneklerden çıkarılır. Açıkça dilbilgisi kuralları verilmez.

2.Mükemmel telaffuz istenir.

3.Dil iletişim temellidir.

4.Kültür hedef dilin yaşam biçimini ve günlük davranışlarını içerir. Kültür diyalog içinde sunulur.

5. Öğretmen orkestra lideri gibidir. Öğrencilerin davranışlarını kontrol eder ve yönetir.

6.Öğretmen özellikle telaffuz ve sözlü beceriler için iyi bir rol modelidir. Öğrenciler hedef dilin mükemmel modeli olan öğretmenin taklitçisidir. Öğretmen öğrenci ya da öğrenci-öğrenci iletişim vardır ancak iletişimi öğretmen başlatır ve yönetir (Otur, 2017).

7.Dil becerileri doğal bir sıralama izlenerek geliştirilir. Öğrenci önce dinleme ve anlama, ardından konuşma, sonra okuma ve nihayetinde yazma becerilerini öğrenir (Chastain, 1976).

1.4. Bilişsel Dil Yöntemi

1950 yılında yayımladığı "Syntactic Structures" adlı eseriyle Amerika'lı dilbilimci Noam Chomsky, dil öğretimine yeni bir boyut kazandırmıştır. Chomsky, Üretimsel Dilbilgisi (Generative Grammar) adı verilen teorisiyle, cümleleri kulak-dil alışkanlığı yöntemindeki gibi tek tek incelemek yerine, dili yüzeysel yapıdan ziyade derin yapı kavramıyla analiz etmektedir (Ekmekçi, 1983).

Bilişsel öğrenme yaklaşımlarında, dil öğreniminde bireyin zihni ve kişiliği ön planda tutulur. Bu yaklaşıma göre dil öğretimi, bir alışkanlık kazandırmaktan ziyade bilinçli bir öğrenme süreci olarak görülür; insan bir makine değil, bir düşünce ve duygu varlığıdır. Doğuştan gelen ve anadilden edinilen dil öğrenme sistemi büyük bir önem taşır (Kocaman, 1983).

Bilişsel Dil Yönteminin temel özellikleri şunlardır:

1. Dil öğrenimi, alışkanlık kazandırmaktan ziyade bilinçli bir şekilde kuralların öğrenilmesini içerir.
2. Dil öğretiminde tümevarım yönteminden ziyade tümdengelim yöntemi uygulanmalıdır.
3. Anadil, aşırıya kaçmadan kullanılabilir ve çeviriye izin verilir.
4. Anadil ile yabancı dil arasındaki benzerlikler, farklılıklardan daha fazladır.
5. Görsel-işitsel araçlar ve diğer tekniklerden faydalanılmalıdır.
6. Eğitim, bireysel olarak yapılmalı ve grup çalışmalarına da yer verilmelidir (Demirel, 1983; Enginarlar, 1983; Sebüktekin, 1973).

1.5. İletişimsel Yöntem (Communicative Approach)

Bu yaklaşımda dört temel dil becerisi (okuma, dinleme, yazma ve konuşma) üzerinde durulur ve hepsine gereken önem verilir. Eğitim-öğretimde bu becerilerin kazandırılması için öğrencilerden bol alıştırma yapmaları istenir.

İletişimsel yaklaşım, dilin doğal bir ortamda öğrenilmesi gerektiğini vurguladığı için başlangıç aşamasında geleneksel kitap, defter ve kalem kullanımına başvurulmaz. Öğrencinin anadilini öğrenirken yaşadığı çevreyi benzer şekilde oluşturmak, yani yabancı dili öğrencinin bilinçaltına ikinci bir anadil gibi yerleştirmek

amaçlanır. Bu nedenle, okuma ve yazma becerileri öğrencilerde belirli bir dil bilinci oluşana kadar geliştirilmez (Anamur, 1987).

İletişimsel yaklaşımın savunucuları, öğrenciler iletişim becerilerini geliştirme çabalarının farkına vardıkları anda motivasyonlarının daha da artacağını öne sürmüşlerdir (Freeman, 1987).

İletişim yöntemin temel özellikleri:

1. Öğretim, öğrenci merkezlidir.
2. Öğrenci için anlamlı olan sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine öncelik verilir.
3. Derslerde karşılıklı diyaloglar, grup çalışmaları yapılır ve günlük iletişimde kullanılan gerçek materyallerden yararlanır.
4. Öğretmen hem anadilinde hem de hedef dilde yeterli bilgiye sahip olmalı ve öğrencilerin hedeflerine uygun bir şekilde rehberlik etmelidir (Demirel, 1983).

Bu yaklaşımı savunanlar, daha zengin bir öğretim ve öğrenme ortamı sağlandığını belirtmekte ve bu yaklaşımın avantajlarını şöyle sıralamaktadırlar (McDonough ve Shaw, 1998):

- ☐ Neyin doğru olduğunu anlamanın yanı sıra, neyin uygun olacağı konusunda daha kapsamlı bir anlayış sağlar.
- ☐ Dili sadece cümlelerle değil, metinler ve konuşma parçaları gibi geniş bir yelpazede ele alır.
- ☐ Gerçekçi ve motive edici bir dil kullanımı sunar.
- ☐ Öğrencilerin ana dillerindeki deneyimlerine dayanarak, dilin fonksiyonları hakkında bildiklerini kullanır.

1.6. Tüm Fiziksel Tepki Töntemi

Ruhbilimci J. Asher; Gelişim Psikolojisi Öğrenme Kuramı, İnsancıl Eğitim vb. uygulamalardan faydalanan Tüm Fiziksel Tepki Yöntemini geliştirmiştir. Bu yöntem başlangıç düzeyi içerisinde sözel yeterlilik öngörülmektedir. Burada konuşma becerisinin gelişmesinin doğal hıza bırakıldığı belirlenmiştir. İleri ki aşamalar

içerisinde uygulanabilir olarak görülen bu yöntem; tek düzelik, fazla zaman kaybı ile fazla tekrarlar sebebiyle pek tutulmamıştır (Tosun, 2006: 83).

Asher'ın TPR (Total Physical Response) Yöntemi, yabancı bir dili hareketlerle öğrenme anlayışını ifade eder. Bu öğrenme modeli, çocukların anadillerini öğrenme süreçleri üzerine yapılan gözlemlere dayanır. Temel prensibi, bir çocuğun dili ile bedeni arasında sıkı bir ilişki olduğuna ve çocuğun dinleme becerisinin konuşma becerisinden önce geliştiğine inanılmasıdır. Bu nedenle, dil öğreniminde dinlemenin konuşmadan önce gelmesi gerektiği vurgulanır (Sivers, 1981).

2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA DİL ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Dil öğretim teknikleri, dil öğrenimini destekleyen ve etkili kılmayı amaçlayan çeşitli strateji ve yöntemlerdir. Bu teknikler, dil becerilerini geliştirmek için farklı yaklaşımlar ve araçlar kullanır. İşte bazı önemli dil öğretim teknikleri:

2.1.Boşluk Doldurma Tekniği

Boşluk doldurma tekniği, dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan bir alıştırmadır. Bu teknik, öğrencilerin dil bilgisi, kelime bilgisi ve okuma anlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır. Dil öğretiminde boşluk doldurma tekniği, öğrencilerin fiil çekimleri ve diğer dil bilgisi kurallarını uygulamalarını destekleyen etkili bir yöntem olarak kabul edilir (Richards & Rodgers, 2001). Boşluk tamamlama tekniği, (a) yazılı materyalin anlaşılabilirliğini, (b) bireyin belirli bir metindeki okuma seviyesini, (c) belirli bir konu veya alan üzerindeki kelime bilgisini, (d) bireyin dil becerisini ve (e) genel anlama kapasitesini değerlendirmede kullanılır (Mariotti & Homan, 2001: 137).

Boşluk doldurma tekniği, dil öğretiminde öğrencilerin etkin bir şekilde öğrenmelerini destekler ve bağlam üzerinden dil bilgisi kurallarını uygulamalarına fırsat tanır (Ellis, 2008). Boşluk doldurma tekniği, metinlerde eksik bırakılmış kelimeleri veya ifadeleri öğrencilerin tamamlamasını gerektiren bir alıştırma türüdür. Bu alıştırmalar, dil öğrencilerin dil bilgisi kurallarını uygulama, kelime bilgilerini genişletme ve bağlamı anlama becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Tekniğin Özellikleri:

a) **Metin Tamamlama:** Öğrenciler, eksik bırakılmış kelimeleri veya ifadeleri doğru şekilde tamamlamalıdır. Bu, dil bilgisi kurallarını ve kelime dağarcığını test eder.

b) **Bağlamı Anlama:** Boşluk doldurma alıştırmaları genellikle bir metin içinde yapılır ve öğrenciler, eksik parçaları bağlamdan çıkararak anlamaya çalışır. Bu, okuma anlama becerilerini geliştirir.

c) **Dil Bilgisi ve Kelime Bilgisi:** Teknik, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını (örneğin, fiil çekimleri, prepozisyonlar) ve kelime bilgilerini (örneğin, kelime anlamları) uygulamalarını sağlar.

2.1.1. Tekniğin Kullanım Alanları

1. **Dil Bilgisi Alıştırmaları:** Boşluk doldurma, dil bilgisi kurallarının uygulanması için yaygın bir tekniktir. Öğrenciler, eksik olan dil bilgisi yapılarını tamamlayarak doğru kullanımı öğrenirler.

2. **Kelime Bilgisi Geliştirme:** Bu teknik, öğrencilerin yeni kelimeleri öğrenmeleri ve mevcut kelime bilgilerini pekiştirmeleri için de kullanılır.

3. **Okuma ve Anlama:** Boşluk doldurma alıştırmaları, öğrencilerin metin içindeki anlamı anlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

2.2. Kelime Öğretim Tekniği

Kelime öğretim teknikleri, öğrencilerin yeni kelimeleri öğrenmeleri ve bu kelimeleri etkili bir şekilde kullanmaları için kullanılan yöntemlerdir. Bu teknikler, kelime dağarcığını genişletmeye ve öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Kelime öğrenmede kullanılan teknikler şunlardır:

2.2.1. Eşleştirme ile Kelime Öğretimi

Eşleştirme kelime öğretim yöntemi çeşitli biçimlerde uygulanabilir (Dilidüzgün, 2014). Bu yöntemle, kelimeler ve anlamları karışık bir şekilde düzenlenir ve anlamlarıyla kavramlar eşleştirilir. Ayrıca, kelimeler sıralanarak eş veya zıt anlamlı olanlar arasında eşleştirme yapılabilir. Ayrıca, görsel materyallerle kelimeleri eşleştirme uygulamaları da gerçekleştirilebilir.

2.2.2.Boşluk Doldurma ile Kelime Öğretimi

Cümle veya paragraf içindeki bazı yerler boş bırakılır ve öğrencilerden bağlama uygun doğru kelimeleri bu boşluklara yerleştirmeleri istenir. Kullanılan kelimeler hem cümlenin anlam akışına hem de dil bilgisel kurallara uygun olmalıdır (İnce, 2006).

2.3.Görsel Materyal Tekniği

Görsel materyaller tekniği, dil öğretiminde bilgi ve kavramları daha anlaşılır, çekici ve akılda kalıcı hale getirmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu teknik, öğrencilere görsel destekler sunarak dil öğrenme sürecini güçlendirmeyi hedefler. Batur (2010), görsellerin dilsel kavramları öğretmede ve soyut düşünceleri somut hale getirmede etkili bir araç olduğunu vurgular. Görüntüsel göstergelerin, daha çeşitli perspektiflerle incelenmesi ve tasarlanması gerektiğini belirtir. Görsel materyaller özellikler dil öğretiminde çocuklara katkı sağlar ve çocuk bu materyaller sayesinde dili kolayca öğrenir. Ayrıca öğrenme gerçekleşirken çocuğun dile karşı olan motivasyonunu olumlu yönde etkiler ve çocuğun kendine olan güvenini artırır. Özellikle görsel materyaller sayesinde dinleme becerileri, kelime dağarcığının gelişmesini ve anlamasını daha da artırdığı söylenebilir. Françoise Demougin, "Image et classe de langue: quels chemins didactiques?" adlı çalışmasında, görsel materyallerin, özellikle fotoğraf ve resimlerin, yabancı dil öğrencilerine kelimelerin anlamlarını kavramada yardımcı olduğunu belirterek bu tür materyallerin kelimelerin anlaşılmasını kolaylaştırdığını ifade eder (2012: 107).

2.4.Soru Cevap Tekniği

Soru-cevap tekniği, dil öğretiminde uygulanan bir yöntem olup, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Bu yaklaşım, öğretmenlerin öğrencilere belirli konular veya metinler üzerine sorular yöneltmesi ve öğrencilerin bu sorulara cevap vermesi sürecine dayanır. Bu yöntem, öğrencilerin anlama, düşünme ve dil kullanma yeteneklerini güçlendirmeyi hedefler. Soru-cevap tekniği, öğrencilere düşünme ve konuşma alışkanlıklarını kazandırmada etkili bir yöntemdir ve pek çok dersin öğretiminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemi kullanırken dikkat edilmesi gereken bazı noktalar şunlardır:

a) Sorular, sınıfın tamamını kapsayacak şekilde sorulmalı ve tüm öğrencilerin cevap vermesi için düşünmeleri sağlanmalıdır.

b) Doğru yanıtlar hemen pekiştirilmeli, yanlış yanıtlar ise doğru olanla düzeltilmelidir. Ayrıca, ipuçları ve yönlendirici sorular kullanılmalıdır.

c) İlk önce soru sorulur ve sorular sorulduktan sonra öğrencilerin bu soruları cevaplamaları için yeterli süre verilmelidir.

d) Konuşma problemi yaşayan öğrencilerin onları anlamak için sabırlı bir şekilde dinlenilmesi gerekir.

e) Soru sorulduğu zaman doğru cevabı veremeyen ya da vermekte zorlanan öğrencilere küçük düşürücü veya azar içerikli davranışlarda bulunulmamalıdır (Demirel, 1991).

Kaptan'ın (1999) belirttiğine göre, öğretmen, verilen cevaplara karşı eleştirel bir yaklaşım sergilemeli ve gerektiğinde bir soruyu birkaç öğrenciye sormalıdır. Önceki cevapların doğruluğu, öğrencilerin nedenleriyle birlikte yeniden değerlendirilmeli ve doğruluğu bulunmalıdır. Bu yöntem, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Fen Bilgisi derslerinin hedeflerinden biri de öğrencileri eleştirel düşünmeye teşvik etmektir.

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde araştırmamızla ilgili yapılan çalışma ve araştırmalara yer verilecektir. Gömleksiz ve İflazoğlu(2001) yılında The Effects of Age and Motivation Factors on Second Language Acquisition isimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada ikinci dil edinimi süresince, öğrencinin öğretme ortamında birçok faktörden etkilendiği belirtilmiş bu faktörler arasında bireyin bilişsel gelişim düzeyi, kültürel yapısı, dil öğrenme yeteneği, yaşı ve motivasyonu sıralanmıştır. Bu faktörler arasında en önemlileri olarak yaş ve motivasyona değinilmiştir. Buna göre, bireyin ana dilindeki yeterliliği içinde bulunduğu yaş düzeyi ile yakından ilişkilidir. Anadilinde yeterliliğe sahip bireylerin ikinci dil ediniminde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, öğrenci motivasyonunun sağlanması onda öğrenme isteğinin oluşmasına yol açacağı da belirtilmiştir.

Gedikoğlu (2005), Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, isimli çalışmasında yabancı dil bilmenin sadece bilim ve teknoloji alanları ile sınırlı olmadığını ve küreselleşen dünyada yabancı dil bilmenin çağdaş insanın kaçınılmaz olarak sahip olması gereken bir özellik olduğunu belirtirken, yabancı dilin mümkün olduğunca erken yaşta öğretilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, bu çalışmada iyi yetişmiş öğretmenlerin az olması ve teknolojik olanakların sınırlı olması ülkemizdeki yabancı dil öğretimindeki en büyük sorunlar olarak gösterilmiştir.

İşeri ve Solow (1996), Dilin Kazanımı ve Yabancı Dil Öğretimi, isimli çalışmasında Türkiye’de yıllarca yapılan yabancı dil eğitimi sonunda varılan neticenin bir hiç olduğunu belirtmektedir. İşeriye göre bunun nedeni öğretmen değil, uygulanan yöntemdir. Çünkü, eğitim kurumlarında amaç yitirildiği için yabancı dil öğretimi verimli olarak düzenlenemiyor, dersler çağdaş dil laboratuvar koşullarından uzak, dil öğretim yöntemlerinin araç ve gereçlerinden yoksun bir biçimde sürdürülmektedir. Bugün iyi bir dil öğretimi için az sayıda öğrenciden oluşan derslikler uygundur. Ancak günümüzde Orta ve Yüksek Öğretimde 60-70-80 ya da 100 kişilik dersliklerde okutulmaktadır. Öğrenci sayısının fazlalığı yabancı dili öğretme ve öğrenimine engel

olmakta, gösterilen çaba ve harcanan emek boşa gitmektedir. Buna bir de ders saatlerinin azlığı eklenmektedir.

Tosun (2006), Yabancı Dille Eğitim Sorunu, İsimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada yabancı dilin gerçekten onu öğrenmek isteyenlere verilmesi, okullarda seçmeli olarak okutulması, bu dersi alan öğrencilere gerekli imkân, ortam, uygun program ve zamanın sağlanması ve öğrencileri ödüllendirmek ve özendirmek amacıyla bir ya da birkaç grup öğretmenleriyle birlikte belirli bir zaman o dilin kullanıldığı ülkeye gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Doğan (2007), Avrupa Birliği Ortak Dil Çerçevesi Programının Milli Bakanlığı İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Dersi Öğretiminde Uygulanabilirliği, isimli bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığının İlköğretim okullarında dil öğretimi ile ilgili kararları ile Avrupa Ortak Dil Çerçevesinde yer alan dil öğretim teknikleri ile ilgili ölçütler dikkate alınmış, bunların birbirleri ile uyumları değerlendirilmiş ve eksik yönler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, MEB'in dil öğretim politikalarının Avrupa Ortak Dil Öğretim Çerçevesi Programıyla tamamıyla örtüşmediği belirtilmiştir.

Türkiye'de Kürtçeyi(Güney Kurmanci) öğretilmesi için bir başka eser yayınlanmıştır ve bu eser Fêrkerî Soranî [Sorani Öğretmeni] adlı kitaptır(Yıldırım, 2014).Kitabın ismi Kürtçe dilinin öğretilmesini sağladığı gözükse de aslında kitap bir gramer kitabıdır ve içindeki bilgiler Türkçe olarak verilmiştir.Bundan dolayı kitap daha çok gramer-çeviri yöntemi olarak ele alınabilir.Kitabın içindeki bilgiler ve açıklamaların Türkçe olmasının sebebi Türkiye'de yer alanların Kürtlere yönelik olmasıdır.Kitap hem Kürt-Arap hem de Kürt-Latin alfabesi ile yazılmıştır.Bunun bu şekilde olması yeni başlayanlar için güzel olabilir ama Kitabın özellikler öğretilen dilin kendi alfabesi ile verilmesi daha uygun olur.Bu şekilde olmadığı takdirde öğrencinin öğrenmesini olumsuz etkileyebilir ve öğrencinin çalışmamasına neden olur.

Mardin Artuklu Üniversitesi Kürt Dili ve Edebiyatı bölümündeki öğretim üyeleri katkılarına hazırlanan Mamoste adlı kitap Kürtçe öğretimi sağlamak amacıyla üniversite tarafından yayınlanmış (Adak, Aydın, Ergün & Bülbül, 2018). Kitap Kurmanci öğretimini sağlamak amacıyla CD şeklinde sunulmuştur. Kitabın ne derecede etkili olduğunu zaman içinde tespit edilecek çünkü öğretim kaynaklarının ne

derece başarılı oldukları ancak kaynakları kullanan öğretmen ve öğrencilerin verdikleri geri bildirimlere bağlıdır. Bundan dolayı Mamoste kitabı bugüne kadar Kürtçe'yi Kürtler arasında daha çok yayılmasına ve yeniden canlanmasına katkı sağlayan bir kaynaktır.

Aynı zamanda, Resul Geyik'in Kürtçeyi ana dil olarak öğretmeye yönelik hazırladığı yüksek lisans tezine de burada atıfta bulunulabilir (Geyik, 2016). Bu çalışma Resul Geyik'in dil edinimi çalışması olarak da bilinir. Çünkü çalışma ana dilde yapıldığında öğrenciler dili biliyor ve sadece sistemi bilimsel bir şekilde yeniden öğrenmeleri gerekiyor. Bu yapılan çalışmanın aynı zamanda Türkiye'deki dil eğitimin sorunlarını da incelemektedir. Geyik bu çalışmasında dört tane kitabı karşılaştırmaktadır. Bunlar; Gav bi Gav Kurdî (Varlı, İşler & Turan, 2004), Em Hînî Kurmancî Dibin (Chyet, 1999), Hînker (Onen, Tan, Aykoç & Varli, 2009) ve Fêrbûna Kurmancî (Geyik, 2016).

3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bağdatta 1950 yılının sonunda, rütbeli bir asker tarafından "Çon fêrî zimanî Kurdî ebît be bê mamosta" (Öğretmensiz Nasıl Kürtçe Öğrenirim) adlı bir sözlük tarzında kitap yayımlandı. Bu kitabın önsözü, Ela'eddin Sûcadî tarafından kaleme alındı (Khalid ve Kızıl, 2019). Kitap, beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Kürtçe alfabeyi tanıtmaktadır. İkinci bölüm, kelimelerin Kürtçe ve Arapça yazılışları ile anlamlarını içeren bir sözlük niteliğindedir. Üçüncü bölüm, günlük hayatta en sık kullanılan cümleler ve bunların Arapça karşılıklarını sunmaktadır. Dördüncü bölüm, mektup, istek ve şikâyet yazılarının yazım kurallarını ve biçimlerini açıklamaktadır. Beşinci ve son bölüm ise, Kürt edebiyatına dair metinler ve çevirilerden oluşmaktadır. Bu kitap, bireylerin kendi başlarına öğretmensiz bir şekilde Kürtçe öğrenmelerine yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta sade bir dil kullanmaya özen gösterilmiş ve karmaşık ifadelerden kaçınılmıştır. Temel hedef, Kürtçenin basit bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktır.

Kürtçe öğretimine dair bir diğer eser, 1967 yılında Jamal Jalal Abdulla ve Ernest N. McCarus tarafından kaleme alınan "Kurdish Basic Course: Dialect of Sulaimania, Iraq" [Temel Kürtçe Kursu: Süleymaniye Lehçesi, Irak] adlı kitaptır. Dil İhtim Yöntemi kullanılarak hazırlanan bu kitap, dilbilimi konusunda temel bilgiye

sahip olanlara hitap etmektedir. İçerik, genel olarak Kürt kültürünü, özellikle de Süleymaniye bölgesini yansıtmaktadır. Fonoloji, morfoloji ve sentaks konularına özel bir önem verilmiştir. On üç ders, cümlelerin yeniden ifade edilmesine odaklanmaktadır. Kürt-Arap alfabesi temel alınarak hazırlanmış olan kitapta, çevirilere de son bölümlerde yer verilmiştir. Ayrıca, kitaba ek olarak bir dizi ses kaydı da bulunmaktadır. Bu eser, University of Michigan Press tarafından Amerika'da yayımlanmıştır (Eric, 2019).

M. Reşid Ayda'nın 2010 yılında kaleme aldığı "Gelek Hêsan e Hînbûna Kurdî" (Kürtçe Öğrenmek Çok Kolay) adlı eser, Kürtçeyi öğretmeyi amaçlayan bir kitaptır. Diğer birçok eser gibi, bu kitabın da hedefi Kürtçeyi Kürt halkına öğretmektir. Kitapta, çeşitli Kürtçe kelimeler verilerek bunların cümle içinde nasıl kullanıldığı gösterilmiştir. Gerekli kelime ve cümlelerin açıklamalarına yer verilen eserde, Dilbilgisine de önem verilmiştir. 560 sayfa olan bu kitap, hacim olarak oldukça kalın olup, içinde atasözleri ve hikayeler de bulunmaktadır. Belirli bir yöntem izlenmemiş olsa da Dilbilgisi-çeviri yönteminin kullanıldığı söylenebilir. Mamoste ve Hînger kitaplarıyla birlikte değerlendirildiğinde, bu eserin dil öğretim sınıflarında çok fazla fayda sağlamayacağı düşünülmektedir.

Yabancı ülkelerin birçoğunda Kürt nüfusunun varlığı ve İsveç'te bulunan Kürt topluluğu nedeniyle, İsveçte Kürtçe öğretimine çok fazla önem verilmiştir. Kürt çocuklar için oluşturulan öğretim kaynakları, Kürt olmayanlar içinde kullanılmaktadır. Örneğin, Kerim Danişyar (1995) "Pertûkî Yekem bo Polî Yekemî Bineretî" [Birinci Sınıflar İçin Birinci Kitap] adlı eserini yurtdışında yaşayan Kürt çocukları için kaleme almıştır. Bu kitap, çocuklara Kürt-Arap alfabesini etkili bir şekilde öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu kitap, çocuklara Kürt-Arap alfabesini etkili bir şekilde öğretmeyi amaçlamaktadır. İbrahim Baldar'ın kitabına benzer bir yapıya sahip olan bu eserde, Baldar'ın etkisi belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Kitapta dinleme ve konuşma yer almamaktadır. Çocuklar kitaptan çalışınca okuma ve yazmayı rahat bir şekilde öğrenebilirler. Ayrıca, Kerim Danişyar "Pertûkî Polî Sawayan" [Küçük Çocukların Kitabı] adlı bir başka eser de yazmış ve bu eser İsveç'te okutulmaktadır (Khalid ve Kızıl, 2019).

Neriman Khoshnaw'ın "Fêrbûnî Pîtekanî Zimanî Kurdî" [Kürtçe Harfleri Öğrenme] adlı eseri, Kürtçe harfleri tanıtmayı amaçlayan kitaplardan biridir (Khalid ve Kızıl, 2019).Khoshnaw, Kürtçe harfleri detaylı bir şekilde inceleyerek çeşitli örneklerle desteklemiştir; bazı bölümlerde ise kelimeleri resimlerle açıklamıştır. Bu eser, Kürtçe bilenlerin uzmanlaşmasına veya öğretmenlik yapmasına yardımcı olabilecek bir kaynak sunmaktadır. Ancak, Kürtçe öğrenmek isteyen bir öğrencinin bu kitaptan faydalanması zor olabilir. Zira kitap, harfler üzerinde oldukça ayrıntılı bir şekilde durmakta ve daha çok dilin ileri seviyelerine odaklanmaktadır.

Ikonnikova'nın (2020) yapmış olduğu araştırma, Lewis Üniversitesinin deneyimlerine dayanarak Amerika'da yetişen yabancı dil öğretmenlerinin profesyonel eğitimlerini incelemek ve Ukrayna'daki yabancı dil eğitimi sisteminde etkili bir biçimde uygulansın diye Amerika'daki eğitimin olumlu yönlerini özetlemektir. Elde edilen sonuçlar programın oldukça fazla uygulamaya odaklı olduğunu, her öğrencinin kişisel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tasarlanmış olduğunu, müfredatın teorik örneklerle boğulmadığını, yabancı dil öğrencilerinin farklı aktivitelere katılıp okulun ve eğitim sisteminin gerçeklerini tamamen anladığı bir dil öğrenme sistemi olduğunu kanıtlamıştır. Bunun için de pratikte bu sistemi uygulayabilecek profesyonel bilgi, beceri ve yeteneğe sahip yabancı dil öğretmenleri yetiştirdiği görülmüştür. Lewis Üniversitesinin deneyimlerine dayanarak Amerika'nın profesyonel yabancı dil öğretmeni yetiştirmedeki olumlu yönlerinin özetlenerek Ukrayna'nın yabancı dil eğitimi sistemine uygulanması sonucuna varılmıştır. Ukraynanın Yüksek Öğretim enstitülerinde bu şekilde uzman yetiştirmede kalite ve yeterliliği artırmak için Amerika sisteminin olumlu yönlerinin örnek alınması gerektiği görülmüştür.

Nikolov (1999), Macaristan'da yabancı dil öğrenen 6-14 yaş arası çocukların uzun vadede yabancı dil öğrenmeye yönelik motivasyon ve tutumlarını incelemeye yönelik bir araştırma yapmıştır. Araştırmacının ulaştığı sonuçlardan bazıları şöyledir: Çocukları yabancı dil öğrenmeye motive eden etmenlerin başında öğrenme ortamı ve öğretmene karşı geliştirdikleri olumlu tutum ve çocukları içsel açıdan güdüleyen etkinlik, görev ve materyaller gelmektedir; sınıf içi uygulamaların çocukları güdüleme düzeyi, yabancı dilin kültürel özelliklerine açıklık ya da bir ödülü elde etmek veya cezadan kaçınmak gibi nedenlerden daha etkilidir; amaç olarak bilgiye ulaşmak, ödül veya birileri tarafından tasvip edilmek gibi dışsal motivasyon kaynaklarından daha

etkilidir; ödöl-ceza gibi araçsal motivasyonların etkisi 11-12 yaşlarına doğru artmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURDÎ/KURMANCÎ KİTABINDA KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

2.1. Kurdî/Kurmancî Kitabı Hakkında Bilgi

Kurdî/Kurmancî kitabı sekizinci sınıf öğrencilerine Kürtçenin Kurmancî lehçesini öğretmek için hazırlanmıştır. Kitap 151 sayfadan oluşmaktadır. Kitap devlet tarafından altı yazara yazdırılmış ve devlet kitapları tarafından yayınlanmıştır. Kitabın arka yüzünde de eba kare kodu ve kullanılan kaynaklar verilmektedir.

Resim 1. 2.1. Kitabın ön ve arka yüzü (Kurdî/Kurmancî, 2023: 1-152).

Bu kitap sekiz üniteden oluşmaktadır. Her ünitenin sonunda ünitenin test edilmesini sağlayan test soruları ve bulmaca bulunmaktadır. Bu kitap ile sekizinci sınıf öğrencilerine Kürtçe (Kurmanji) öğretimi hedeflenmektedir. Her ünite anlatılan konular boşluk doldurma, dinleme, cümle oluşturma ve kompozisyon yazımı ile pekiştirilmektedir. Kitabın ön kapağı içerisinde kitabı hazırlayan kişilerin isimleri verilmiştir. Kitabın birinci sayfasında İstiklal Marşı ve bayrak, ikinci sayfasında Gençliğe Hitabe, üçüncü sayfasında Atatürk resmi ve dördüncü-beşinci sayfalarında da ünite adları ve sayfa numaraları yer almaktadır.

NAVEROK	
1. UNİTEYA YEKEM	EM ZIMANÊ XWE NAS BIKIN ZIMANÊ ME 10 HEJMAR 16
EZ Û MALBATA MIN MALBATA MIN, HEVALEN MIN Û EZ 26 PIŞE 32	2. UNİTEYA DUYEM
3. UNİTEYA SÊYEM	XWENDINGEH Û JÎNGEHA MIN JÎYANA LÎ XWENDINGEHÊ 42 JÎYANA LÎ MALE 48
LAŞ Û TENDURISTÎ ENDAMÊN LAŞ 58 PAQIJÎ Û TENDURISTÎ 65	4. UNİTEYA ÇAREM
5. UNİTEYA PÊNCÊM	XUREK Û VEXUREK XUREK Û VEXUREK 74 RENG 80
DEMSAL Û SALNAME MEH Û DEMSAL 90 HEFTE, ROJ, SAET 97	6. UNİTEYA ŞÊŞÊM
7. UNİTEYA HEFTÊM	LÎSTIK Û ÇIROK LÎSTIK 106 ÇIROK 113
ÇALAKIYÊN SERBEST ÇALAKIYÊN ÇANDÎ Û HUNERÎ 124 WERZÎŞ 131	8. UNİTEYA HEŞTEM
BERSIVÊN XACEPIRSAN 140 FERHENGOK 141 ÇAVKANI 151	

Resim 2. 2.2. Ünite adları ve içindekiler (Kurdî/Kurmancî, 2023: 6-7).

Kitap içerisinde sekiz ünite bulunmaktadır. Her ünitenin başında ünitenin adı bulunmaktadır.

Resim 3. 2.3. Ünite başlangıcına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 9).

Her ünitenin başında üniteye neler öğretileceğine, öğretilecek kelimelere yer verilmiştir. Ünitenin başından o ünite içerisinde ne yapılacağı açıklanmaktadır. Bunun yanında eba da bunların açıklamalarının olduğu videolar karekodlarla verilmiştir.

Resim 4. 2.4. Ünitelerin açıklamasının yapıldığı ilk sayfa (Kurdî/Kurmancî, 2023: 9).

NIRXANDIN

A)

Pirsên jêrîn bibersivnin.

1. Sê minakan ji bo peyvên hevwater binivîsin.
.....
2. Sê minakan ji bo peyvên dijiwater binivîsin.
.....
3. Peyvên hev deng çi ne? Bibêjin û çend minakan binivîsin.
.....
4. Ji yekê heta bi dehan hejmarên rêzîn binivîsin.
.....
5. Ji sedî heta bi hezarî sedesed binivîsin.
.....

B)

Li hemberê hevokên jêrîn nîşaneyên
"R" (rast) an "Ç" (çewt) daynin.

1. Peyvên dijiwater ew in ku wateyên wan li dijî hev in. ( )
2. Melayê Cizîrî di sedsala 20an da jiyaye. ( )
3. Biwêj, ji peyvên qalibgirtî pêk tînin û ev peyv bi hev ra wateyeka taybet didin. ( )
4. "Elîyê xemxwar" ji wî kesî ra tê gotin ku her tiştî ji xwe ra dike derd û pê xemgîn dibê. ( )
5. Di dîwana Melayê Cizîrî da tenê mijarên eşqê ilahî hene. ( )

C)

Valahiyên jêrîn bi peyvên guncan dagirin.

pêkenokê / Destûra / şîrîn / heta / carê

1. Ez dikarim ..... bi hezarî bijimêrim!
2. Peyvên wî pir ..... in, wekî qend in.
3. .... we heye ku ez bibêjim?
4. Meraqa zîlam wê ..... zêdetir bû.
5. Ji ber ku em wê ..... nû dibihîzin...

Neçira Peyvan

çar kirarî

paşgîr

pêşbîrk

pol

Çalakîya 4.

Hûn ji ji bo hejmar û kirariyan hevokan binivîsin.

Hevokên Ji Bo Hejmaran

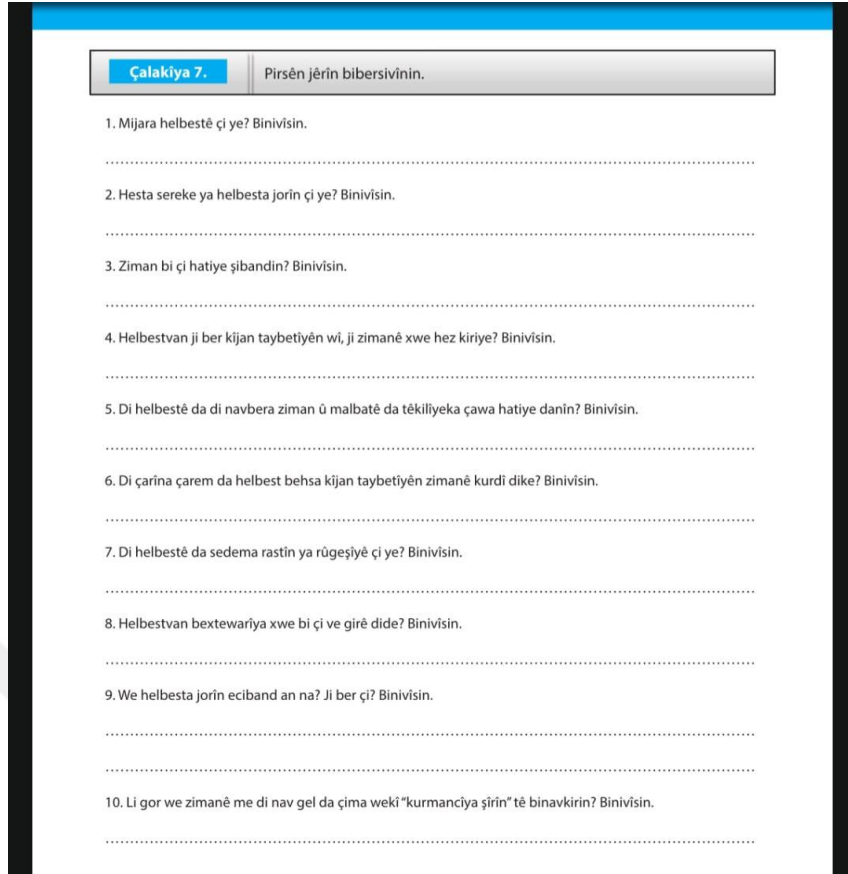
1. Min wê mehê çar pirtûk xwendin.
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Hevokên Ji Bo Kirariyan

1. Çar çar pênc dike bist.
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Çalakîya 5.

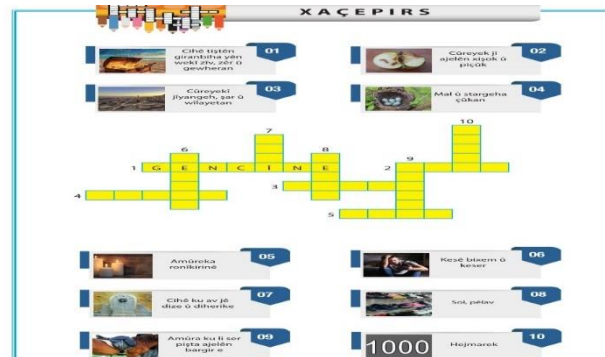
Bi hevarekî xwe ra li ser hejmaran axaftinekê bikin.

Resim 5. 2.5. Kitap içerisinde bulunan gramer alıştırmaları (Kurdî/Kurmancî, 2023: 13-15).

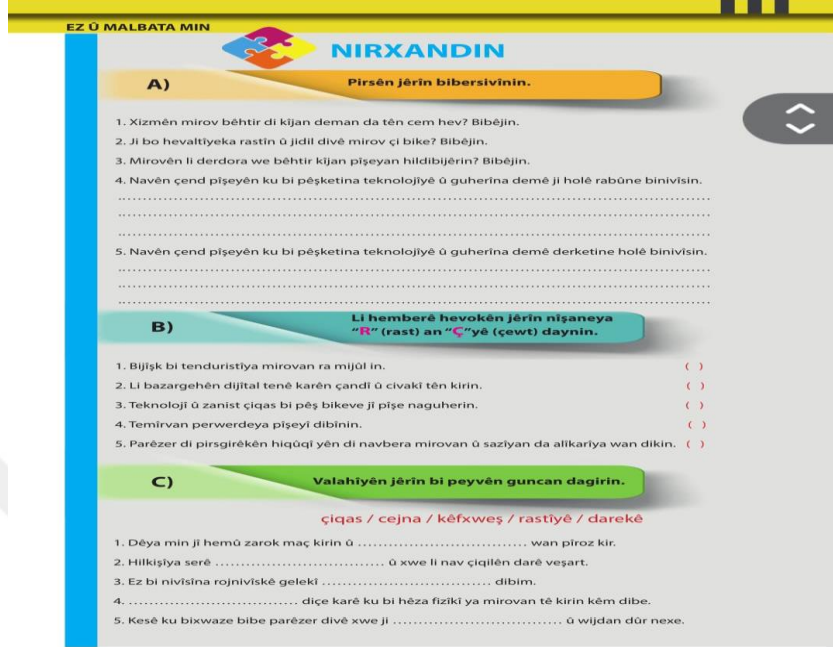
Kitapta dört dil becerisi arasında (konuşma, dinleme, okuma ve yazma) dengeli olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin üniteleri anlayabilmeleri için konuşma, dinleme, okuma ve yazma etkinliklerine kitap içerisinde yer verilmiştir.

Her ünite sonunda kelimelerin öğrenilmesini ve tekrarını sağlayacak bulmaca bulunmaktadır.

Resim 6. 2.6. Bulmaca örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 24).

Kitapta her ünitenin sonunda alıştırmalar bölümü bulunmaktadır. Bu şekilde öğrenci o konu ile ilgili kendisini test ederek konuyu pekiştirmektedir. Bu alıştırmalar içerisinde boşluk doldurma ile kürtçe kelimelerin öğrenilmesi için çalışılmıştır.

Resim 7.2.7. Alıştırmalar örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 22).

Kitabın son kısmında da kürtçe sözcük listeleri verilmektedir. Bu Kürtçe sözlük listeleri sonucunda öğrencilerin öğrendikleri kürtçe kelimeler ve anlamları verilmektedir. Bu kelimelerin anlamlarını öğrenciler tekrar inceleyerek öğrendikleri kelimeleri pekiştireceklerdir.

Resim 8.2.8. Kürtçe sözcük listeleri örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 141).

2.2.Kurdî/Kurmancî Kitabında Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin İncelenmesi

Yapmış olduğumuz bu çalışmada Kurdî/Kurmancî adlı kitapta verilen Kürtçe eğitimindeki öğretim teknikleri incelenerek yorumlanmıştır. Yapılmış olan çalışma içerisinde Kürtçe öğretim programının iletişimsel yaklaşımı temel alınarak uygulanan yöntemler eksiklikler ortaya konularak yorumlanmıştır.

2.2.1.Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi

Dil öğretim yöntemlerinden gramer-çeviri yöntemi Kurdi/Kurmanci Kitabı içerisinde yoğunlukla kullanılmaktadır. Kitap içerisinde tüm dil kuralları ve çevirisinin yapılması sağlanmıştır. Kurdî/Kurmancî içerisinde öncelikle kural verilmiş sonrasında da bu kuralın açıklaması gerçekleştirilerek cümle içerisinde gösterim gerçekleşmiştir. Kurdî/Kurmancî Kitabı içerisinde dilbilgisi-çeviri yöntemi kullanılarak öğrencilere verilen cümleler incelendiğinde genel olarak dilbilgisi kurallarının öğretilmesi için kurulan kalıp cümleler ve metinlerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kurdî/Kurmancî Kitabı içerisinde kullanılan dilbilgisi-çeviri yönteminin zayıf yönlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Sadece dilbilgisi kuralları ezberlenerek ya da metin çevirmekle Kürtçenin öğrenilmesinin zor olduğu tespit edilmiştir Bu yöntemde seslerin çıkarılma şeklinin açıklanamaması zayıf bir yön olarak görülmektedir. Dilbilgisi-Çeviri yöntemi kullanılan Kurdî/Kurmancî kitabı incelendiğinde burada dil içerisindeki anlam değişikliğine neden olan kelimeler ve tümcelerın ifade şekilleri açıklanamamaktadır. Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile Kürtçe iki cümle arasındaki fark görülememektedir.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Şş Tt Uu Ūū Vv Ww Xx Yy Zz

10/151 Çalakiya 1. Pirsên jêrîn bibersivînin.

1. Derheqê alfabeya jorîn da çi agahiyên we hene? Bibêjin.
2. Li jor hin tip hatine rengandin. Taybetiya wan tipên rengîn çi ye? Bibêjin.

HIN TAYBETÎYÊN PEYVÊN ZIMANÊ ME

Peyvên Hevwate
Peyvên hevwate ew peyv in ku wateya wan wekî hev e lê nivîsina wan jî hev cuda ye. Hin ji wan peyvên li hin herêman tên bikaranîn û hin jî zimanên din ketine nav zimanê kurdî.

 heftreng-keskesor-qozeqer

 melkes-sivnik-gezik

 sol-şekal-pêlav

Peyvên Dijwate
Peyvên dijwate ew peyv in ku wateyên wan li dijî hev in. Wateyên wan zidên hev in yanî berevajiyê hev in.

 hûr-gir

 kin-dirêj

 tije-vala

UNITEYA 1.

Peyvên Hevdeng
Peyvên hevdeng ew peyv in ku nivîsina wan û dengên wan wekî hev in lê wateyên wan jî hev cuda ne.

 xal-xal

 bîr-bîr

 dem-dem

Peyvên Nêzdeng
Peyvên nêzdeng ew peyv in ku wekî hev tên nivîsîn lê di dengên wan da hin cudahî hene. Di van peyvên da hin tip hene ku dengên wan nêzî hev in. Ji bo ku em van peyvên tevlihev nekin divê guhê xwe baş bidin bilêvkirina wan.

 berik-berik

 ta-ta

 kar-kar

Resim 9.2.9. Eş anlamlı, zıt anlamlı, benzer kelimeler ve sesteş kelimelere örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 10-11).

Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile bu kitap içerisinde Kürtçe öğretiminde eş anlamlı, zıt anlamlı, benzer kelimeler ve sesteş kelimeler görselleri verilerek öğrencilere öğretilmeye çalışılmaktadır. Burada Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde öncelikle eş anlamlı kelimeler belirlenmiştir. Bu kelimeler bazı bölgelerde kullanılmaktadır, bazılarının da diğer dillerden Kürtçeye girdiği görülmektedir.

Eş anlamlı kelimelere örnek olarak;

-heftreng-keskesor-qozeqer,

-melkes-sivnik-gezik,

-sol-şekal-pêlav olarak görülmektedir. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde görsellerle bu eş anlamlı kelimeler Resim 2.9'da verilmiştir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde zıt anlamlı kelimelere örnek ve görseller verilmiştir. Bunlar Resim 2.9'da verilmektedir. Zıt anlamlı kelimelere örnekler şu şekilde belirlenmiştir;

-hûr-gir

-kin-dirêj

- tije-vala

peyvan da hin tîp hene ku dengên wan nêzî hev in. Ji bo ku em van peyvan tevlihev nekin divê guhê me baş bidin bilêvkirina wan.

berik-berik

ta-ta

kar-kar

Çalakiya 2.

Valahiye jêrîn li gor agahiye jorîn bi peyvên guncan dagirin.

Hevdeng

dan

dan

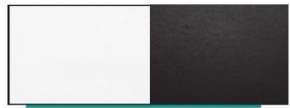

dan

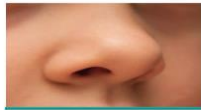
Dijwate

spî - .....

Hevwate

..... / ..... / ..... / kepî

Nêzdeng

Resim 10.2.10. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 11).

Resim 2.10 üzerinde aynı şekilde yazılı ancak seslerinde bazı farklılıklar olan kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlarda kelimelerin sesleri birbirine yakın olan bazı harfleri vardır. Bu kelimeleri karıştırmamak için dinlenmesi gerekmektedir. Bunlar Resim 2.10 üzerinde verilmiştir. Burada telaffuzlar okunarak boşlukların doldurulması istenilmiştir.

 Nêçîra Peyvan

xelat

xemgîn

kurtan

devliken

Çalakîya 4.

Pîrsên jêrîn bibersivînin.

1. Çîrok bi kîjan bûyerê dest pê dike? Bibêjin.
2. Bûyerên di çîrokê da bi tevahî di çend rojan da pêk tînin? Bibêjin.
3. Lehengê çîrokê yê sereke ji bo sparteka xwe diçe ku? Bibêjin.
4. Axaftina li solfiroş di navbera kê û kê da ders dibe? Bibêjin.

Çalakîya 5.

Çîrokê carekê ji hûn bixwînin û bûyerên jêrîn li gor dema pêkhatina wan bixin rêzê.

( ) Daxwaza minakên biwêjan ji kekê xwe

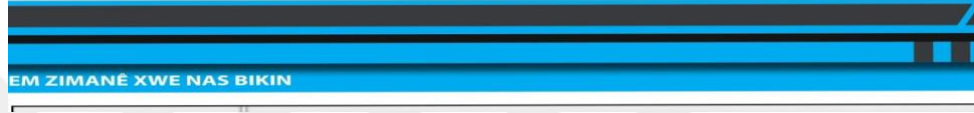
( ) Qeydkirina biwêjan

(1) Xebata li dersan

( ) Dana spartekê

( ) Wergirtina xelatan

( ) Çûna dikana Apê Selîm

Resim 11.2.11. Hikâyeyi anlama ve soruları cevaplamaya örnek (Kurdi/Kurmancî, 2023: 13).

Resim 2.11’de öncelikle bir hikâye anlatımı yapılmış sözlerimiz üzerine sonrasında bu hikâye içerisinde kelimeler Kelime avı yöntemi ile bulunması istenilmiş sonrasında verilen soruların yanıtlanması istenilmiş, hikâye okunduktan sonra hikâye içerisindeki oluşum sırasında göre verilmiş olan olayların sıraya dizilmesi istenilmiştir.

Çalakîya 6.

Guhdarîya helbesta jêrîn bikin û sernavekî din hûn lê bikin.

ZIMANÊ MIN

Bextewar im, zimanê min kurdî ye
 Hezîrîn, kêfxweşî û dilşadî ye
 Hêja ye, gencîneya hilandî ye
 Pîr şîrîn e, loma min hebandîye

Min bi wî nas kirin malbat û derdor
 Mezinên min ez hîn kirim dor bi dor
 Gotinên wan di bîr da ne, bi bandor
 Zimanê bav û kalan e, tim li jor

Zimanê min behr e ji bo zanînê
 Kaniya xwendinê û nivîsinê
 Dihewîne aliman wek hêlinê
 Ew dana Xwedê ye, nayê kirinê

Helbest û stranên kurdî pîr rind in
 Nivîsên bi wî ronîker in, find in
 Kilamên wî bi huner in, bilind in
 Peyvên wî pîr şîrîn in, wekî qend in

Heta tu bibêjî dengên wî xweş in
 Şekir in, ji devê mirov diweşin
 Gotinên wî çi delal in, tamxweş in
 Loma ku em diaxivin rûgeş in
 (Komîsyon)

Nêçîra Peyvan

gencîne

behr

find

qend

Resim 12.2.12. Okuduğunu anlamaya örnek (Kurdi/Kurmançî, 2023: 14).

Resim 2.12.'de bir şiir verilmiş ve bu şiir okunduktan sonra öğrenci tarafından bu şiire başlık konulması istenilmiştir. Altında bulunan kelime avı bölümünden de şiir içerisinde kullanılan kelimelerin pekiştirilmesi sağlanmıştır.

UNİTEYA 4.

D)
Bi peyvên jêrîn hevokan saz bikin.

1. wî / cuda / peywira / ye / şiklê / her / hestiyî / û .....

2. vexurekên / û / Xurek / germ / pir / didin / zererê / me .....

3. hev / da / di / birakên / cêwî / du / ne / Em / rex .....

4. derkevim / Ez / xwedî / emanetên / xwe / li / dê .....

5. me / neşîkinin / xurekên / bi / Ji / hişk / kerema / xwe .....

E)
Di pirsên jêrîn da vebijêrka rast

Resim 13.2.13. Kelimelerden cümle kurmaya örnek (Kurdi/Kurmancî, 2023: 70).

Resim 2.13'de kelimeler verilmiş ve bu kelimeler kullanılarak öğrencilerin cümle kurmaları istenilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin Kürtçe Gramer Bilgisinin gelişmesi sağlanmıştır. Öğrenci bu şekilde Kürtçenin Dilbilgisi kurallarını öğrenmektedir.

Nêçîra Peyvan

mêşhingiv

şaneyên hingiv

qevd

guvaştin

Çalakiya 1.
Ji metnên jorîn hin agahî li jêr hatine dayîn. Valahiyên li kêleka wan bi peyvên guncan wekî nimûneya jêrîn dagirin.

zebeş / hingiv / ava sûsê / qehwe

1. Berikên wê ji darê tîn jêkirin û dendikên wan berikan tîn derxistin û hişkkirin. (**qehwe**)

2. Pêşî bi lemê wan ve kulilkên zer çêdibin. (.....)

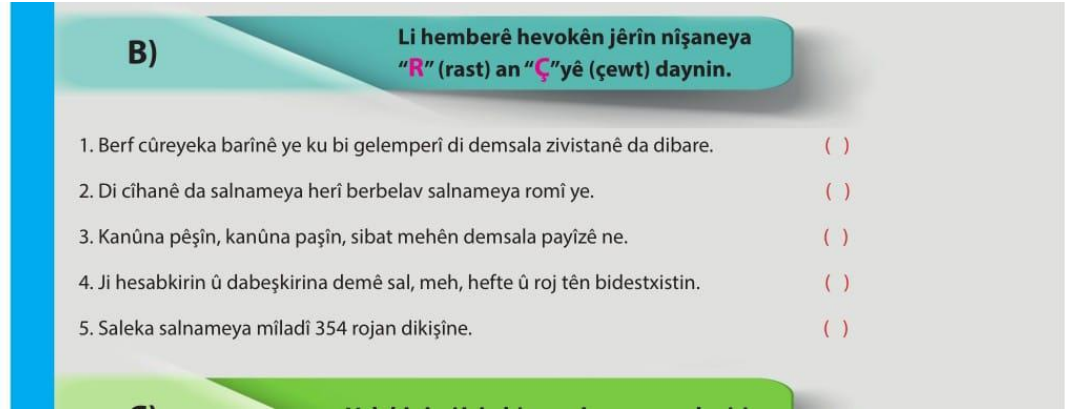
3. Ji berê ve wekî xurekeka bişîfa û biderman tê zanîn. (.....)

4. Ji malbata baqilan e û bêhtir li derdora çem û kaniyan an jî cihên birewa çêdibe. (.....)

5. Piştî qelandinê, dendikên spî û zer diwerimin û rengê qehweyî werdigirin. (.....)

Resim 14.2.14. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdi/Kurmancî, 2023: 74).

Resim 2.14 incelendiğinde burada öğrencilere verilen Kürtçe kelimelerle boşluk doldurmaları ve kelimelerin uygun yerlere yerleştirilmesi istenilmiştir.

Resim 15.2.15. Doğru yanlışa göre cevaplamaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 75).

Kurdî/Kurmancî kitabında bu nedenle Kürtçe öğretiminde Dilbilgisi-çeviri yöntemi kullanılmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabında ortaokul öğrencilerine Kürtçe konuşma öğretilmesi için çalışılmaktadır. Bu sebeple de Resim 2.9 ve Resim 2.14 arasındaki örneklerin kullanıldığı belirlenmiştir.

2.2.2. Direkt Yöntemi

Kurdî/Kurmancî öğretiminde direkt yönteminin kullanılma nedeni öğrenim süreci içerisinde çeviriye kesinlikle izin verilmemiş olması olarak görülmektedir. Burada öğrenci Kürtçenin Kurmancî diline direkt maruz bırakıldığı ve bu şekilde öğrenim sürecinin desteklendiği ve buna paralel olarak da çevirinin kesinlikle kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Kurdî/Kurmancî öğretiminde kullanılan direkt yöntemi içerisinde özellikle öğretmen sınıfın başat kişisi olarak kabul edilmiştir. Burada Kurdi/Kurmancinin öğrenme süreci içerisinde bu sürecin öğrenme planına dayalı olduğu fakat birçok Kürtçe öğretmenin ise dil öğretiminde becerisinin olmadığı bunda büyük bir sorun olarak kabul edildiği belirlenmiştir.

Kurdî/Kurmancî kitabı incelendiğinde bu kitaptan Kürtçe öğretiminde direkt yönteminin öğretmenler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntemin kullanılması ile sınıf içerisinde öğretmen başat görevi görmekte ve öğrenciler dilbilgisinden çok kelimeleri öğrenmekte, konuşmadaki vurguların öğrenilmesi sağlanarak öğrencilerin Kürtçe öğrenmesi ve konuşabilmeleri sağlanmaktadır.

Çalakiya 8.

Helbesta ku we peyda kiribû ji pola xwe ra bixwînin.

Çalakiya 9.

Li ser mijara "rola ziman a di jiyana mirovan da" ji pola xwe ra biaxivin.

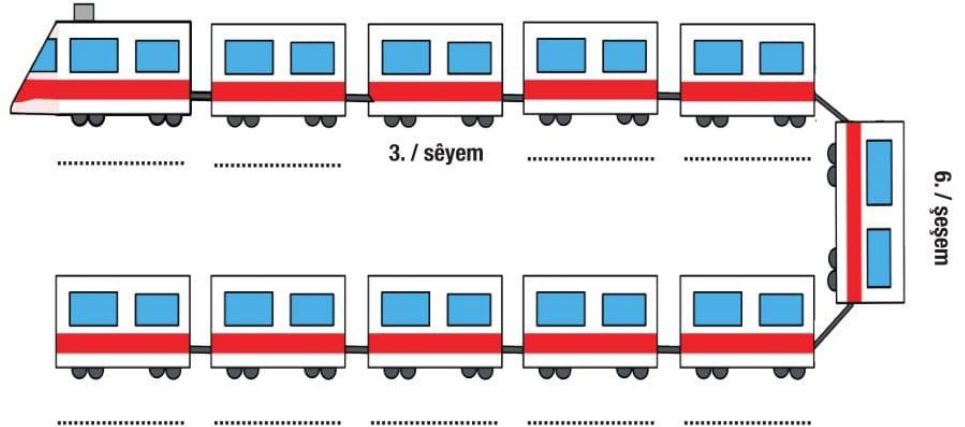
15

Resim 16.2.16. Bir konu hakkında konuşmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 15).

Resim 2.16.'da gösterildiği gibi öğrencinin bulmuş olduğu şiiri sınıf içerisinde okuması istenilmiştir. Sonrasında dilin insan yaşamındaki yeri ile ilgili olarak öğrencilerin sınıf içerisinde konuşmaları istenilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin dilde kulağının Kurmancî diline alışması ve bu şekilde öğrencilerin bu dili kullanmaları sağlanmış olacaktır.

Çalakiya 3.

Hejmarên rêzîn li binê wênayê jêrîn bi awayên rêqemî û nivîskî binivîsin.

Resim 17.2.17. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 17).

Resim 2.17'de görüldüğü üzere resmin altındaki sıralama rakam ve yazı olarak yazılması istenilmiştir.

2.2.3.Dil İşitimi Yöntemi

Yaşamın her anı ve alanında zaman ve yer iki önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dil işitim yöntemde direkt yöntemde olduğu gibi yabancı dil öğrencisinin konuşma temelli bir yaklaşımla eğitildikleri belirlenmiştir. Burada dilbilgisi öğretiminden çok öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi üzerine odaklanılmaktadır. Bu nedenle görsel ve işitsel materyaller kullanılmaktadır. Bu şekilde de Kurdî/Kurmancî  ğretimi içerisinde kullanılmaktadır. Dil  ğrenim sürecinin basitleştirilmesi Kurdi/Kurmanci dilinin öğrencilerin ihtiyaçları çerçevesinde şekilleneceği bir program takip edilerek sonuçlandırılmaktadır. Burada Kurdî/Kurmancî dili içerisinde sözcükler ve o dili konuşanlar için taşımış oldukları anlamların, kültürel çerçevede  ğretimi sağlanmaktadır. Dil  ğretim sürecindeki ana amaç, uzun dilbilgisi kurallarının öğrenmekten ziyade konuşma becerisinin geliştirilmesini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde dil işitim yöntemi çerçevesinde oluşturulmuş olan örnekler bulunmaktadır.

BIWÊJÊN ME

Hin peyvên qalibgirtî ne ku bi hev ra wateyeka taybet didin. Belê, ez behsa biwêjan dikim. Pêr, ez û kekê min Ristem, em li jûra wî li dersên xwe dişixulîn. Wî ev pênasê bideng xwend. Her çi qas ne dersa min bû jî min ra bû meraq û min jî lê guhdarî kir. Derheqê biwêjan da hin agahiyên min çêbûn. Mesela ez hîn bûm ku biwêj peyvên qalibgirtî ne, herî kêr peyveka biwêjê ji wateya xwe ya bingehîn dûr dikeve û biwêj herî kêr jî du peyvan pêk tînin û hin taybetiyên din...

Min jê ra got:

-Keko, bi serê min ket lê ji bo ku di serê min da zelal bibe tu dikarî çend mînak bibêji? Kekê min kenîya û got:

-Di vê navberê da jixwe te du biwêj bi kar anîn, birako! Di hevoka te da bi serê yekî ketin û di serê yekî da zelalbûn derbas bûn ku her du jî biwêj in. Di jiyana rojane da her çi qas haya me ji me tune be jî em biwêjan pir bi kar tînin. Mesela ji bo kesên pir zîrek û fêlbaz em dibêjin, guhên wî dilebitin. Herwiha ji bo kesê ku her tiştî jixwe ra dike derd û pê xemgîn dibe em dibêjin Eliyê xemxwar. An jî dema ku em tiştekî çend caran bibêjin û bi ya me neyê kirin em dibêjin mû bi zimanê min ve hat. Vêca birako, ev mînakên min bûn. Ez dê spartekekê bidim te. De vêca sibe derkeve derve û biwêjên ku di axaftinê derdora te da derbas bûn tu binivîse û bi min ra parve bike!

Min ev peywîr qebûl kiribû. Roja din bi bavê xwe ra derketim û em çûn dikana Apê Selîm. Apê Selîm hevalekî bavê min e û dikana wî ya şekalan heye. Bi bavê min ra qederekê suhbet kir. Di nav axaftinê da bavê min halê wî û birayê wî jê pirsî. Li gor axaftinê xuya bû ku berê dilê wan jî hev mabû. Apê Selîm bi awayekî devliken got:

-Şikîr ji Xwedê ra, em li hev in. Kerekî bikurtan di navbera me da derbas nabe.

Haya bavê min jê tune bû lê ez li ber gotineka wiha veketî bûm. Min di defterka xwe da nivîsî: "Kerekî bikurtan di navberê da derbasnebûn." Bavê min jî bo rewşa wan kêfa xwe pir anî û got:

Resim 18.2.18. Öğretmenin Okuduğu Hikâyelere Örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 12).

Kitabın bu bölümünde öğretmen bir hikâyeyi öğrencilere okuyarak öğrencilerin telaffuzlarının ve kulaklarının gelişmesini dil işitimi yöntemi ile sağlamaktadır.

Nêçîra Peyvan

çar kirarî

paşgir

pêşbirk

pol

Çalakîya 4.

Hûn jî ji bo hejmar û kirariyan hevokan binivîsin.

Hevokên Ji Bo Hejmaran

1. Min vê mehê çar pirtûk xwendin.

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Hevokên Ji Bo Kirariyan

1. Çar car pênc dike bist.

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Çalakîya 5.

Bi hevokê xwe ra li ser hejmaran axaftinekê bikin.

Resim 19.2.19. Sayılar ve fiillere uygun olarak cümle üretme (Kurdî/Kurmancî, 2023: 19).

Resim 2.19’da görüldüğü üzere burada verilmiş sayılar ve fiillerle ilgili olarak cümle kurulması istenilmiştir. Sonrasında öğrencilerin arkadaşları ile sayılar ile ilgili görüşme yapmaları istenilmiştir.

HÛN DIZANIN?

DÎWANA MELAYÊ CİZİRÎ

Ev pirtûka helbestan ji aliyê Melayê Cizirî ve hatiye nivîsîn. Melayê Cizirî di sedsalên 16. û 17. da jiyaye û tenê ev berhema wî gihîştîye ber destê me. Di vê berhemê da Melayê Cizirî digel navê xwe Ehmed bernavkên wekî Mela û Nişanî jî bi kar anîne. Di diwana Melayê Cizirî da mijarên wekî eşqa îlahî, dîrok, felsefe, zanîna stêrkan, belaxet û tesewîfê derbas dibin.

Di vê berhemê da Melayê Cizirî hemû teknîk û hunerên helbestê yê dema xwe bi kar anîne. Loma jî ev berhem di warê helbesta kurdî ya kevî da wekî şaheser tê qebûl kirin. Cara pêşî diwana wî di sala 1904an da hatiye çapkirin û wekî pirtûk derketiye. Piştî wê jî gelek carên din hatiye çapkirin. Bi bal gelek zîmanan ve hatiye wergerandin. Ji ber vê girîngîya wê jî gelek berhem li serê hatine nivîsîn.

Osman Tunç

(Melayê Cizirî, Diwan, bi guhertinên piçûk)

Reyhan û sinbil tê hene

Sed çiçek û gul tê hene

Zerbav û bilbil tê hene

Ew beşçeya gulzar-i xet

Dest nehêlim ez jî dinê

Şubhê Ferhad û Şîrinê

Wer jî ber îşq û evînê

Min di rê çit ev kilox

(...)

Mûyekê ez jî te nadim bi du sed Zîn û Şîrinan

Çi dibit ger tu hesêb kî mî bi Ferhad û Memê

Melayê Cizirî

"Di vê berhemê da Melayê Cizirî hemû teknîk û hunerên helbestê yê dema xwe bi kar anîne. Loma jî ev berhem di warê helbesta kurdî ya kevî da wekî şaheser tê qebûl kirin. Cara pêşî diwana wî di sala 1904an da hatiye çapkirin û wekî pirtûk derketiye. Piştî wê jî gelek carên din hatiye çapkirin. Bi bal gelek zîmanan ve hatiye wergerandin. Ji ber vê girîngîya wê jî gelek berhem li serê hatine nivîsîn."

Çalakiya 7.

Di paragrafa jorin da gihaneke sereke hatine nîşankirin. Hûn jî agahiyên berhema ku we li ser lêkolîn kiribû li valahiya jêrîn binivîsin. Di nivîsên xwe da hûn jî gihaneke bi kar binin.

Resim 20.2.20. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 21).

Resim 2.20'de görüldüğü üzere burada paragrafta ana noktalar vurgulanmıştır. Burada paragrafla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Öğrencilerin yapmış oldukları araştırma ile ilgili bilgileri aşağıdaki boşluğa doldurmaları istenilmektedir.

EZ Û MALBATA MIN

Çalakîya 1.

Pirsên jêrîn bibersivînin.

1. Mijara çîroka jorîn çi ye? Bibêjin.
2. Eger çîroka jorîn we nivîsandibûna we dê kîjan sernav li wê kiribûna? Bibêjin.
3. Azad çima madê xwe kiribû? Bibêjin.
4. Sedema kêfxweşiya kesên di wêne da çi ye? Bibêjin.
5. Li gor we fikra sereke ya çîroka jorîn çi ye? Bibêjin.

Çalakîya 2.

Li binê paragrafa jêrîn wateyên hin peyvên ku di paragrafê da derbas dibin hatine dayîn. Wan peyvên ji nav paragrafê bibînin û li valahîyan binivîsin.

"Hat û enîya min maç kir. Ez jî çûm destê wî û min cejna wî pîroz kir. Dûra ya dêya xwe û eta xwe û kekê xwe... Bavê min îdaniya min da min, min xist berîka xwe. Her çiqas li gor min diviyabû ku xwişk û birayên min bên cem min û cejna min pîroz bikin jî ji ber ku hêj piçûk in û pir şîrîn in min xwe negirt. Ez çûm, min ew maç kirin û cejna wan jî pîroz kir.

1. ....: Beşa rû ya pan a navbera birûyan û por
2. ....: Keça dê û bavê mirov a ji mirov mezintir
3. ....: Tiştên wekî cil, pere yê ku di cejnên da tînin peyda kirin û bikaranîn
4. ....: Rewşa lazîmî û mecbûrbûnê, pêwîstî
5. ....: Kurê dê û bavê mirov yê ji mirov mezintir

Resim 21.2.21. Boşluk doldurmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 25)

(Ji çîrokên Ezop)

Çalakîya 5.

Bûyerên çîroka jorîn li gor rêzê ji pola xwe ra bibêjin.

Çalakîya 6.

Kurteya çîrokê li jêr binivîsin.

Resim 22.2.22. Zincirleme olay örgüsüne örnek (Kurdî/Kurmancî , 2023: 28).

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde zincirleme bir olay verilmiştir ve bu olay örgüsü içerisinde kelimeler verilmiş ve bu kelimelerle cümle kurulması ve olay örgüsünün nitelenmesi istenilmiştir.

Bu yöntemin Kurdî/Kurmancî kitabında kullanıldığı görülmektedir.

-Değişim

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntem yoğunlukla kullanılmıştır. Öğrenci burada öğretmenin cümlelerinde bazı değişiklikler yaparak düzgün bir şekilde cümleyi telaffuz etmek için yönlendirilmektedir. Bu şekilde öğrencinin Kürtçe telaffuzu ve doğru bir şekilde cümle kurması sağlanılmaktadır.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde genel olarak benzer konuların ve bunlara ilişkin olarak yapılmış olan değişikliklerle birlikte bulunduğu görülmektedir.

-Yerleştirme

Bu metotta öğrencilerin bir cümlenin temelini anlamını değiştirmeden bir kelimeyi başka kelime ile değiştirmek için teşvik edildiği görülmektedir.

- Tamamlama

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisindeki uygulama incelendiğinde uygun bir kelime ile tamamlanması için eksik cümle uygulaması verilmektedir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde verilen örneklerde öğrencilerden uygun kelimelerle cümlelerin tamamlanması istenilmektedir. Buna uygun şekilde kelime verilmekte ya da öğrencinin kendisi kelimeyi cümlenin tamamına uyacak şekilde değiştirmesi gerekmektedir. Bu şekilde cümle tamamlama yöntemi ve uygulamaları ile öğrencilerin Kürtçe öğrenimi sağlanmaktadır.

-Yer Değiştirme

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisindeki uygulamalar incelendiğinde bir cümleye bir kelimenin eklenmesi ya da öne çıkarılmasında tüm cümle içerisinde bir değişim meydana gelebilmektedir. Öğrencinin bu değişimi hedef dilin dilbilgisi kuralına göre yapması için yönlendirilmesi sağlanılmaktadır.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu tür birçok örnek ve uygulama bulunmaktadır. Öğrencilere alıştırmak için birçok ilkeden faydalandığı belirlenmiştir.

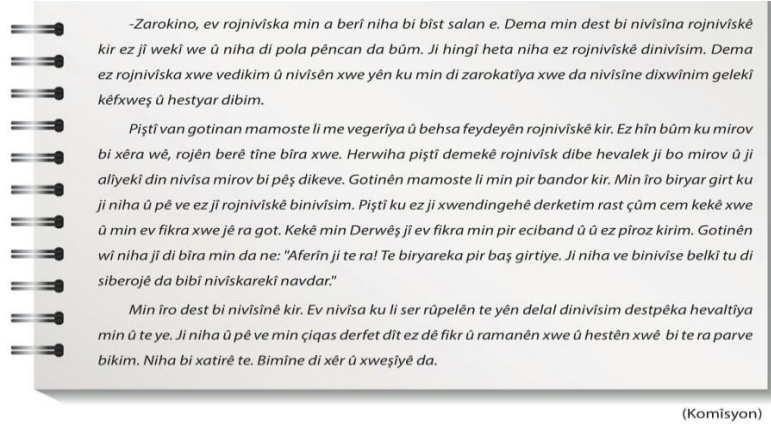
2.2.4.Telkin Yöntemi

Telkin yöntemi incelendiğinde özellikle öğrencinin huzurlu bir ortam içerisinde öğrenme sürecinin gerçekleştiği bir yöntem olarak görülmektedir. Türkçe öğretiminde öğretmen diğer metotlardan faydalanırken bu yöntemden de faydalanabilmektedir. Diğer yöntemlerin bir kısmının etkisinin kanıtlandığı belirlenmiştir. Dil öğretimi içerisinde sınıflarının rengi ile müziğin etkisi öğrenciyi rahatlatmaktadır. Bunun yanında aksi sonuçların çıkmaması için öğretmenin konuları dikkatli şekilde hazırlaması gerekmektedir. Bu yöntem konuya uygun olacak şekilde tüm öğretim sisteminde kullanılabilmektedir. Kürtçe öğretiminde bugüne kadar Telkin yönteminden faydalanılmadığı belirlenmiştir. Kurdi/Kurmanci Kitabı içerisinde de bu yöntemden faydalanılmadığı tespit edilmiştir.

2.2.5.Bütüncül Fiziksel Tepki Yöntemi

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde Kürtçe öğretiminde bütüncül fiziksel tepki yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Kürtçe öğreten öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu yöntemi bilerek ya da bilmeyerek bir oyun olarak kullandığı görülmektedir. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde buna ilişkin uygulamalar bulunmaktadır.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntemle ilgili uygulamaların özellikle sınıf içerisinde Öğretmen tarafından kullanılması gerektiği görülmektedir. Bu yöntem içerisinde öğrencilerin ifade ve kelimeler unutmamalarını sağlayan temel fiiller olarak belirlenmiştir. Öğrenciler uygulamalı olarak kendileri bu fiilleri kullanmaktadırlar ve birkaç kere yapılmış tekrardan sonra artık yerleşmektedirler. Öğretmenlerin bu yöntemi özellikle aynı konularla ilgili olan karışıklığı azaltmak ve bunun yanında öğrencilerin psikolojik sorunlarını gidermek için kullanmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabında Kürtçe öğretiminin zor olmasından ve öğrencilerin sıkılmasının önlenmesi için bütüncül fiziksel tepki yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Çalakîya 7.	Hûn jî wekî mînaka jorîn destpêkekê ji bo rojnivîska xwe li jêr binivîsin.

Resim 23.2.23. Verilen kelimelere göre günlük yazımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 31).

Resim 2.23’de verilen yazıya göre öğrencinin Kurdî/Kurmancî dilinde günlüğüne giriş yazısı yazmaları istenilmiştir.

EZ Û MALBATA MIN

Endazyarê Zireetê Baran: Ez endazyarê zireetê me. Em ji bo kalîte û adaniya çandini û ajeldariyê dixebitin. Ji bo vê, em gelek karan dikin. Wekî minak em analîza axê dikin û tov û toximan isleh dikin. Herwiha ajel û riwekan ji nexweşî û mikroban diparêzin û cotkar û ajeldaran perwerde dikin. Wekî din plansaziya axûr, sera û hevşiyên dikin û amûr û makîneyên çandin, çinin û berhevkerinê jî disêwirînin. Dora min qediya.

Temîrvan Ûsiv: Ez temîrvan im. Bi taybetî li ser amûrên bielektrîk dixulim. Karê me temîrkirina amûr û makîneyên bielektrîk e. Em bêhtir amûr û makîneyên nav malê yê wekî sarînc, tozmij û sobeyan temîr dikin. Kî bixwaze bibe temîrvan divê perwerdeya pêşeyî bibîne. Spas dikim.

(Komîsyon)

Nêçîra Peyvan

hevşî

tîm

endazyarê zireetê

tozmij

Çalakiya 5.

Pîşe û agahiyan li gor metna jorîn hevpek bikin.

1. Werzîşvaniya Profesyonel ( ) Axaftineka herikbar, meraqeka kûr û hesteka xurt a berpirsariyê
2. Bijîşkî ( ) Parastina ajel û riwekan ji nexweşî û mikroban
3. Endazyariya Zireetê ( ) Werzîşa di klûbekê da li ser qadeka taybet, bi bedêla heqekî
4. Parêzerî ( ) Ji bo ku nexweş nekevin parzakirina mirovên tendurist

Çalakiya 6.

Bi hevarekî xwe ra li ser avantaj û dezavantajên pêşeyekî bi axivîn. Di axaftinê xwe da gihaneke wekî "lê, jî, hem ... hem ..., ne ... ne ..." yê jî bi kar bînin.

Çalakiya 7.

Bi hevarekî xwe ra li ser armanc, plan û hêviyên xwe bi axivîn. Di dawîya axaftina xwe da armanc, plan û hêviyên xwe li jêr binivîsin.

Armanc: .....

Plan: .....

Hêvî: .....

Resim 24.2.24. Verilen bağlaçlarla konuşma yazmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 36).

Burada öncelikle resimlerle mesleklerin eşleştirilmesi istenilmiş, sonrasında öğrencilerin arkadaşları ile mesleklerin avantajları ve dezavantajları ile ilgili konuşmaları istenilmiştir. Sonrasında ise öğrencinin arkadaşlarının hedefleri, planları ve umutları hakkında konuşmaları, bunun yanında konuşma sonucunda umut, hedef ve planlarını yazmaları istenilmiştir.

2.2.6.Sessiz Yöntem

Kurdi/Kurmanci Kitabı içerisinde bu yöntem kullanılmamıştır. Çünkü bu yöntemin birkaç nokta içerisinde iletişimsel yöntemle bağdaşmadığı belirlenmiştir.

Sessiz yöntem özellikle öğrencilerin aktif olarak katılımını esas almaktadır. Sistem bunun üzerine kurulmuştur.

2.2.7.Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde danışmanlı(grupla) dil öğretim yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu yöntem şekli incelendiğinde öğrencinin öğrenmek istediği konular belirlenerek bu konulara ilişkin taleplerine vurgu yapılmaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin öğrencileri tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Öğrenci için konu hazırlama ile uygun bir ortam oluşturma konularına önem verilmesi gereken konular ve genel olarak birçok yöntem içerisinde kullanıldığı belirlenmiştir.

Nêçîra Peyvan

rûbiken

gav

bextewar

kin

Çalakiya 2.

Pirsên jêrîn li gor helbestê bibersivînin.

1. Mijara sereke ya helbestê çi ye? Binivîsin.

.....

2. Helbest ji devê kê hatiye nivîsîn? Binivîsin.

.....

3. Helbestvan di helbestê da bi piranî bangî kê dike? Binivîsin.

.....

4. Helbestvan di temamê helbestê da xwendekaran dişibîne çi û çi? Binivîsin.

.....

5. Helbestvan mamostebûna xwe bi çi ve girê dide? Binivîsin.

.....

Çalakiya 3.

Hest û ramanên xwe yên derheqê xwendingehê da li jêr binivîsin.

Xwendingeh di jîyana min da xwedî cihêkî wiha ye:

.....

.....

.....

.....

.....

43

Resim 25.2.25. Öğretmenin yönlendirmesine göre yazı yazmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 43).

49

Burada verilmiş olan şiire ilişkin soruların yanıtlanması istenilmiştir. Öğrencilerin okul hakkındaki duygu ve düşüncelerini yazmaları istenilmiştir. Bu şekilde Kurdi/Kurmanci dilini öğrenerek kendilerini ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

UNİTEYA 3.

Piştî qederekê em vegerîyan cem dê û bavê xwe. Me dît ku (2) wa ye manqel pêxistî ye û wan dest bi pijandina xwarinê kiriye jî. Piştî wê ne bi gelekî me xwarina xwe xwar. Xwarina li nav siruştê tameka bêhempa dida. Bi kêf û şahî û henekan me wextê xwe derbas kir. Kekê min di wê heyamê da semawer pêxistibû û çay çekiribû. A rastî kêfa min ji çayê ra pir nayê lê wê rojê min çend caran qedeha xwe tije kiribû. Ew roja me pir xweş derbas bû.

Piştî ku me sifreya xwe hiland nêta me ew bû ku em li rastikê hinekî bi topê bilizin lê êdî wext nemabû. Me dest bi amadehiyê kir da ku êdî em biçin. Kekê min Rêzan sê poşet anîn. Yek da min, yek da Gulsûmê û yek jî di destê xwe da hişt. Ji me ra got: (3)

-De rabin birakê min û xwişka min, êdî dor dora min û we ye! Dema em hatin vê derê qey çopek hebû? Na! Ji wextê ku em hatine vir ve me ji her tiştê vê siruştê sûd wergirt. Ji hewayê paqij, dengê ajelan û xweşikahiyên din... Hûn dixwazin em careka din vê lezetê bistinin?

Me her duyan jî got:

-Belê. Kî naxwaze ev siruşt bi vî rengî bidome?

Kekê min ê zana wiha dewam kir: (4)

-Nexwe divê em derdora xwe li her derî paqij bigirin. Qet nebe çopên ku me avêtine em bicivînin û bi xwe ra bibin, li bajar biavêjin çopdankekê. Ji bo em an kesên din careka din bikaribin bînê wê derê divê haya me ji paqijîya derdorê hebe û em vê paqijbûnê biparêzin.

Vê axaftinê li me pir bandor kiribû. Me derdora xwe da hev. Ez dikarim bibêjim ku me ew der çawa ditibû wisa jî hişt. Ez belesebeb nabêjim, "Kekê min pir zana ye." Ew hevoka ku ji niştecihên amerîkî wergirtibû û ji me ra gotibû hêj jî di bîra min da ye: "Ev cihan ne mîrata bav û kalên me ye, me ew ji zarokên xwe deyn kiriye."

(Komîsyon)

Nêçîra Peyvan

kêzik

daristan

manqel

pijandin

Çalakîya 5.
Tiştên ku ji çîroka jorîn di bîra we da mane ji pola xwe ra bibêjin.

Çalakîya 6.
Li gor we fikra sereke ya çîroka jorîn çi ye? Bibêjin.

Çalakîya 7.
Di çîroka jorîn da hin kes, tişt û jîndar derbas dibin. Ji nav wan, xwe bixin şûna **daristanê** û **bîrayê** leheng. Pêşî bifikirin dûra hest û raman, daxwaz û pirsên xwe bi pola xwe ra parve bikin.

45

Resim 26.2.26. Öğretmenin yönlendirmesine göre hikâye ile ilgili kendi düşüncelerini yazmaya örnek (Kurdi/Kurmancî, 2023: 45).

Bu bölümde öğrencilerin öğretmen yönlendirmesine göre hikâye ile ilgili olarak kendi düşüncelerini yazmaları istenilmiş bu şekilde Kurdî/Kurmancî dilinin öğrenmesi sağlanmıştır.

Çalakiya 3.

Guhdariya her du metnên jêrîn ji mamosteyê xwe bikin. Metnan ji aliyê naverok û bikaranîna ziman ve hevrû bikin. Cudahiyên di navbera wan da li valahiyan binivîsin.

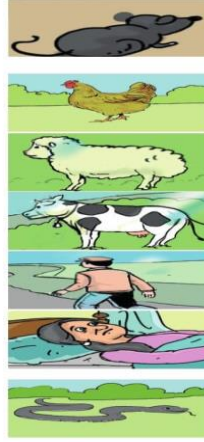
Li lîstikê binêre Berhema wê huner e Zarok pê pir biker e Êdî serbest li der e	Dema ku mirov bala xwe dide ser lîstikan tê dîtîn ku bi xêra lîstinê qabiliyet bi zarokan ra peyda dibin û bi pêş dikevin. Zarok di lîstikan da çalak in û li derve jî bêhtir serbest dibin.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

107

Resim 27.2.27. Dinleme, içerik ve dil yönetimini karşılaştırmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 107).

Bu bölümde öğretmenlerden iki metin dinlenilmektedir ve metinlerin içerik ve dil kullanımının eşleştirilmesi yapılmaktadır. Aralarındaki farklar belirlenerek boşlukların doldurulması sağlanmaktadır.

Çi bi serê min ketiye?
Xefka li nav xanî ye.

Xefk danî.

Nexweş ket.

Bi saya jîrbûna xwe neketibû xefkê.

Bû qidqida wê, lê vegeriya û got.

Ket xefkê.

Weyla mişko rebeno
Ketî xefka Heseno
War û hêlîn xerabûn
Ne qirşîk û ne beno.

Resim 28.2.28. Görsel ve içerik eşleştirmeye örnek (Kurdî/Kurmancî 2023: 115).

Bu bölümde ise resimler var olan içeriklerle eşleştirilmesi istenilmektedir ve bu şekilde Kurdî/Kurmancî dilinin öğrenilmesi için çalışılmaktadır.

2.2.8.İletişimsel Yöntem

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde dilbilimci iletişimsel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem içerisinde özellikle öğretim için bir yaklaşım haline gelmediği üzerine hem fikir olunduğu belirlenmiştir. İletişimsel yöntem günümüzde dil öğretim için temel yaklaşım olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle Kurdi/Kurmanci dili öğrencilere bu yöntemle öğretilmektedir. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntemde bu sebeple kullanılmıştır. Bu yöntemin uygulanması ile çocukların Kürtçe öğrenmesi sağlanmış olacaktır.

İletişimsel yöntemin kitap içerisinde kullanılması ile öğrencilerin öğreniminin kolaylaştığı belirlenmiştir. Bu nedenle öğretim programı içerisinde iletişimsel yaklaşımın bir bölümü olarak ödev ilkesi uygulaması kullanılmaktadır. Kitap içerisinde konuların bölümlenmesi yapılarak öğrencilere ödevler verilmesi sağlanmaktadır.

Kitap içerisinde Kürtçe alfabenin tanıtımı ve her bir ses için okuma şekli ve örneği bulunmaktadır. Kitap içerisinde sesli ve sessiz harfler ile Kürtçe içerisindeki işlevler açıklanarak kullanımlarına ilişkin uygulama örneklerinin bulunduğu belirlenmiştir.

Çalakiya 4.

Peyvên ku cîrantî tîne bîra we binivîsin û bi wan peyvan paragrafêkê binivîsin.

.....

.....

.....

.....

.....

49

Resim 29.2.29. Öğretmenin yönlendirmesine göre hatırlanan kelimelerle hikâye anlatımı ve yazımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 49).

Resim 2.29’da belirtilmiş olan görselde mahalleyi hatırlatan kelimeleri öğrencilerin yazmaları, sonrasında da bu kelimeler kullanılarak öğrenciler tarafından bir paragraf yazı yazılması istenilmiştir.

Çalakiya 7.

Tiştên ku ji “Bexçeyê Nuwaze” yê di bîra we da man ji pola xwe ra bibêjin.

Çalakiya 8.

Dema mirov bi yekî ra bi rêya telefonê diaxive divê hay ji kîjan edeb û erkanên axaftinê hebe? Wan li jêr binivîsin û bi hevarekî xwe ra parve bikin.

1. Divê mirov bi silavdayînê dest bi axaftinê bike.
2. Divê mirov .....
3. Divê mirov .....
4. Divê mirov .....
5. Divê mirov .....
6. Divê mirov .....

Çalakiya 9.

Bi hevarekî xwe ra derkevin pêşberê polê û li ser mijareka diyarkirî axaftineka telefonê ya xeyalî bikin.

Resim 30.2.30. Belirli bir konu hakkında öğretmen denetiminde arkadaşlarla beraber görüşme yapmaya örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 52).

Resim 2.30’da gösterilen alıştırma incelendiğinde burada öğrencinin biriyle telefonda konuşurken nasıl tavır ve davranışlara dikkat etmesi gerektiği, konuşma yeteneği olup olmadığı sorulmakta ve öğrenciden bunları bir yere yazarak arkadaşları

ile paylaşması istenilmiştir. Sonrasında öğrenciden sınıf karşısında bir arkadaşı ile hayali olarak bir konu hakkında konuşma yapması istenilmiştir.

UNITEYA 4.

BEŞA 2.
PAQIJÎ Û TENDURISTÎ

Çalakiya 1.

Guhdariya nameya jêrîn ji mamosteyê xwe bikin û bala xwe bidin honandin û bikaranîna zimanê nameyê.

JÎ ÇAVÊN MIN RA

Her du çavên min,

Dostên min ên ezîz ên ku hemû demên jiyana min watedar dikin! Ji kîjan kêliyê dest pê bikim, nizanîm. Ji wê dema ku min cara ewil cîhan dît û nas kir û bi vir ve bihevrebûna me hîç qut nebû. Min rûyê dêya xwe, wê meleka ku di bedena xwe da neh mehan ez hilgirtimê cara ewil bi saya we dît. Û dilovani û beşîşina wê... Ji ber ku ez ji jiyaneke cuda hatibûm cîhekî ku min berê hîç nedîtibû, bedena min pir biendîşe bû. Hêj aqil û dilê min ne hazir bûn ku rê nîşanî min bidin, we aramî da min.

Û min bavê min ê bişefqet ji bi we dît û nas kir. Bavê min ê ku dema ez hambêz dikirim wekî ku rahêje

Resim 31.2.31. Telaffuz ve dilin kullanımına örnek (Kurdî/Kurmancî, 2023: 65).

Resim 2.31 incelendiğinde burada öğretmenden gelen mektubun dinlenerek harflerin kullanımını ve telaffuzunu incelenmesi istenilmektedir.

(ji edebiyata gelayî bi gumanî nîşanî pişûn)

Nêçîra Peyvan

bazdan

mêşin

qirşik

ben

Çalakiya 1.

Hûn û hevalekî xwe kurteya çiroka jorîn bi rêya pirs û bersivan ji hev ra vebêjin.

Resim 32.2.32. Arkadaşına sorular sorarak hikâyeyi yanıtlama örneği (Kurdî/Kurmancî, 2023: 114).

Resim 2.32 incelendiğinde burada öğrencinin arkadaşına sorular sorarak verilmiş olan hikâyeye ilişkin soruları yanıtlaması istenilmiştir.

SONUÇ

Dil öğretiminin tarihi boyunca, dil öğretim yöntemlerinde değişimler yaşanmıştır. Dilin daha iyi öğretilmesi adına daha iyi yollar bulunması için araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar ile ortaya konan özellikler, dil öğretim yöntemlerindeki öğretmen-öğrenci rollerinin özelliğini de belirlemiştir. Daha iyi bir öğretimin olabilmesi için öğretmenlerin ve öğrencilerin dil öğretim sürecindeki rollerinde değişimler yaşanmıştır. Dil öğretiminde var olan her bir yöntem, dil öğretiminin etkililiğini hedeflediğinden, dil öğretimine olumlu özellikler sunmaya çalışmıştır. Bununla beraber, dil öğretim yöntemlerinin öğretim sürecinde kullanılması yoluyla yöntemlerin eksikliklerinin de farkına varılmış ve bunlar da yöntemlerin olumsuz özellikleri olarak belirlenmiştir.

Günümüzde, dilin sosyal bir etkileşim aracı olduğu görüşünden hareketle, dil öğretiminde öğrenenleri zengin bir dil girdisine maruz bırakarak, öğrenme ortamlarını görsel, işitsel araçlarla destekleyerek öğrenenlerin gerçek iletişim ortamlarında dili bağımsız bir şekilde öğrenmelerini sağlamak önemlidir (Aktaş, 2005; Arslan ve Adem, 2010; Güneş, 2013; Işık, 2008). Bugün, dil öğretim sürecinde tek bir öğretim yöntemine bağlı kalmak, öğrenenlerin dil becerilerini geliştirmek ve dili öğretmek bakımından yetersiz kalmaktadır. Dil öğretimine farklı yöntemleri dâhil edebilmek içinse yöntemleri tanımak, yöntemlerdeki öğretmen-öğrenci rollerini bilmek ve yöntemlerin olumlu ve olumsuz özelliklerinin farkında olmak gerekmektedir.

Bir konunun, davranışın öğretimi söz konusu olduğunda öğretilecek olanın nasıl öğretileceği de söz konusu olmaktadır. Eğitimde Nasıl öğreteceğim? sorusunun cevabını yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler vermektedir. Bir başka deyişle, eğitimde belirlenen her amacın hedef kitleye aktarımında yaklaşım, yöntem ve tekniklerden yararlanılmaktadır (Güzel ve Barın, 2013: 157). Bir yabancı dilin öğretimi söz konusu olduğunda da dil öğretim yaklaşımlarına, yöntemlerine ve tekniklerine başvurulmaktadır.

Celce-Mursia'ya (2001: 9) göre yaklaşım genel bir kavramı, yöntem bu yaklaşıma uygun ilkeler kümesini ve teknik ise bir yöntemde kullanılan öğrenme aktivitesini anlatmaktadır. Geçmişten günümüze yabancı dil öğretiminde, dilin yapısına ya da pratik kullanımına odaklanan birbirinden farklı yaklaşımlar

kullanılmıştır (Güçlü, Arslan ve Üstünyer, 2017; Güneş, 2013). Dil öğretim yaklaşımları başlangıçta geleneksel yaklaşımlar olarak dilin yapısına odaklanmışlar ve öğretimde dil bilgisi kurallarını, çeviri yapmayı, ezberlemeyi ön plana çıkarmışlardır.

Günümüze gelindiğinde ise dil öğretim yaklaşımlarında iletişim, etkileşim, görev gibi terimler ön plana çıkmış ve öğretim sürecinde dilin pratik kullanımına odaklanılmıştır. Böylece dil öğretimiyle öğrenenlerin dil becerilerini etkili bir şekilde kullanarak gerçek iletişim ortamlarına katılabilmeleri amaçlanmaya başlanmıştır. Dil öğretim yaklaşımlarının değişmesi ve yenilenmesi dil öğretim yöntemlerinin de değişmesine ya da farklı yöntemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Dil öğretim yaklaşımlarıyla ilişkili olarak dil öğretim yöntemleri de dil öğretiminde, öğrenenlerin farklı becerilerinin geliştirilmesini öncelemişlerdir. Kullanılan tüm yaklaşım ve yöntemlerin ortak noktası ise Aykaç'ın (2015: 172) belirttiği gibi dili en kolay ve en iyi şekilde öğretmek olmuştur. Yöntem dersin amacına, hedef kitlesine ve öğrenme şartlarına bağlı olarak derste uygulanan yol, dersin sürecini yönlendiren uygulama biçimi olarak tanımlanabilir (Uzuntaş ve Yıldız, 2017: 210). Seyahat, eğitim, meslek yaşamı gibi farklı faktörlerin etkisiyle farklı dillerdeki insanlarla iletişim kurma ihtiyacının artması, dil öğretim yöntemlerinde en uygun olanı aramayı zorunlu hâle getirmiştir. Bugün, yöntemlerin kendi özelliklerinden, öğrenenlerin demografik farklılıklarından ya da farklı becerilerin geliştirilmesi için farklı yöntemlerin kullanılması gerekliliğinden kaynaklanan sebeplerle (Bekleyen, 2015; Calp, 2017; Gür, 1995) bir tek yabancı dil yönteminden değil, yabancı dil öğretim yöntemlerinden söz edilmektedir (Kocaman, 1983: 7).

Öğrencilerin dil öğrenim ihtiyaçlarının saptanması, dil öğretim amacının belirlenmesi gibi faktörler dil öğretiminde kullanılacak yöntemlerin seçilmesinde önemlidir (Sebüktekin, 1973; Göçer, 2017). Çangal'a göre (2012: 11) belirlenen bu ihtiyaç ve amaca hizmet edecek tüm dil öğretim yöntemleri dil öğretim sürecine dâhil edilebilir. Bu süreçte, yöntemlerin olumlu-olumsuz özellikleri tartışılabilir ve dil öğretiminde dil becerilerini en iyi şekilde geliştirecek olan yöntemlerin çoğundan yararlanılabilir (Kurt, 2010: 121). Dil öğretim yöntemlerinin seçiminde önerilen çözüm ise En içteki halkadan başlayarak dışa doğru amaçlara uygun seçimler yaparak seçmeli (eclectic) bir yöntem geliştirmektir. (Enginarlar, 1983: 67)

Yaptığımız bu araştırmanın amacı MEB okullar içerisinde Kürtçenin ikinci dil olarak öğretimini ilerletmeyi sağlamak olarak belirlenmiştir. Bunun yanında Kürtçe öğretmenlerine Kürtçe öğretim yöntemleri gelişim evreleri içerisindeki dil öğretiminin modern ilkelerini anlatmak olarak görülmektedir. Dünyanın gelişmiş ülkelerine oranla bu alan Kürtçe içerisinde çok zayıf bir düzey içerisinde. Bu nedenle diğer dillere uygulanan modern ilkelerin Kürtçe eğitimi üzerine uyarlanmasına bu durumun sebep olduğu görülmektedir.

MEB sekizinci sınıflara okutulan Kürtçe Kitabı içerisinde dil öğretiminin modern yöntemlerinden faydalanılmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle sekizinci sınıflar içerisinde okullarda Kürtçe öğreniminin çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin diğer dillerde kullanmış oldukları modern yöntemlerin Kürtçe öğretimi içerisinde kullanılmadığı görülmektedir. Bu nedenle Kürtçe öğretiminin düşük düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Bu nedenle MEB tarafından sekizinci sınıflara okutulan Kürtçe Kitabı içerisinde modern yöntemlerin kullanılarak örnekler verilmesi ve öğrencilerin Kürtçe öğrenmesi için motive edilerek desteklenmeleri gerekmektedir.

Kürtçe öğretiminde MEB sekizinci sınıflara okutulan Kürtçe kitabı içerisinde kullanılan öğretim yöntemleri incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşıldığı belirlenmiştir.

Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile dil eğitimi incelendiğinde bu yöntemin zayıf yönlerinin çok olduğu görülmektedir. Bu kitap içerisinde de bu yöntemden faydalandığı belirlenmiştir. Dil toplumsal bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerin sadece dilbilgisi kurallarını ezberleyerek metin çevirmekle yeni bir dil öğrenmesinin çok zor olduğu görülmektedir. Bu yöntemde seslerin çıkarılma şeklinin açıklanamaması zayıf bir yön olarak görülmektedir. Dilbilgisi-Çeviri yöntemi incelendiğinde burada dil içerisindeki anlam değişikliğine neden olan kelimeler ve tümcelerın ifade şekilleri açıklanamamaktadır. Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile Kürtçe iki cümle arasındaki fark görülememektedir. Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile Kürtçe öğretiminde bu iki cümle arasındaki farkın gözlemlenebilmesi mümkün değildir. Kurdî/Kurmancî kitabında bu nedenle Kürtçe öğretiminde Dilbilgisi-çeviri yöntemi kullanılmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde ortaokul öğrencilerine Modern Kürtçe öğretimi yapılması için çalışıldığından gramer-çeviri yönteminin bu kitap

içerinde kullanılması mümkün değildir. Kurdi/Kurmanci Kitabında ortaokul öğrencilerine Kürtçe konuşma öğretilmesi için çalışılmaktadır. Bu durum Kürtçe eğitimi açısından uygun değildir. Çünkü öğrenciler Dilbilgisi-çeviri yöntemi ile Kürtçe öğrenemeyeceklerdir. Bu sebeple kitap içerisindeki dilbilgisi-çeviri yöntemi ile oluşturulmuş kısımların modern dil öğretme teknikleri ile değiştirilmesi sağlanmalıdır.

Direkt yöntemde özellikle öğretmenin sınıfın başat kişisi olarak belirlenmiştir. Bu durumda bir sorun teşkil etmektedir. Bu sorun özellikle öğretmenlerin öğrencileri kontrol etmesinde zayıf olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Öğrenme süreci incelendiğinde bu sürecin öğrenme planına dayalı olduğu fakat birçok öğretmenin ise dil öğretiminde becerisinin olmadığı bununda büyük bir sorun olarak kabul edildiği belirlenmiştir. Kurdi/Kurmanci Kitabı incelendiğinde bu kitaptan Kürtçe öğretiminde direkt yönteminin öğretmenler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntemin kullanılması ile sınıf içerisinde öğretmen başat görevi görmekte ve öğrenciler dilbilgisinden çok kelimeleri öğrenmekte, konuşmadaki vurguların öğrenilmesi sağlanarak öğrencilerin Kürtçe öğrenmesi ve konuşabilmeleri sağlanmaktadır.

Dil işitimi yöntemde direkt yöntemde olduğu gibi yabancı dil öğrencisinin konuşma temelli bir yaklaşımla eğitildikleri belirlenmiştir. Burada dilbilgisi öğretiminden çok öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi üzerine odaklanılmaktadır. Bu nedenle görsel ve işitsel materyaller kullanılmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde dil işitimi yöntemi çerçevesinde oluşturulmuş olan aşamalar şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

Tekrarlama; bu yöntem içerisinde öğrenciler sınıf içerisinde dinlediği şeyi yüksek sesle tekrar etmektedir. Bu yöntem Kürtçenin anadil olarak öğretildiği eski eğitim sistemleri içerisinde etkin olarak kullanılmaktadır. Fakat bu yöntemin Kürtçede etkin olarak kullanılmadığı görülmektedir. Bu sebeple Kurdî/Kurmancî kitabında da kullanımının tercih edilmediği belirlenmiştir.

Değişim; Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntem yoğunlukla kullanılmıştır. Öğrenci burada öğretmenin cümlelerinde bazı değişiklikler yaparak düzgün bir şekilde cümleyi telaffuz etmek için yönlendirilmektedir. Bu şekilde öğrencinin Kürtçe telaffuzu ve doğru bir şekilde cümle kurması sağlanılmaktadır.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde verilen örneklerde öğrencilerden uygun kelimelerle cümlelerin tamamlanması istenilmektedir. Buna uygun şekilde kelime verilmekte ya da öğrencinin kendisi kelimeyi cümlenin tamamına uyacak şekilde değiştirmesi gerekmektedir. Bu şekilde cümle tamamlama yöntemi ve uygulamaları ile öğrencilerin Kürtçe öğrenimi sağlanmaktadır.

Genişletme; çalışmada öğrencinin elinde bulunan cümleyi başka bir kelime ile genişletmesi olarak tanımlanmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntemin kullanıldığı görülmektedir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde öğrencilerden karmaşık cümlelerin tamamlanarak, Kürtçe dilbilgisi kurallarına göre fiillerin yerleştirilmesinin istenildiği uygulama örnekleri bulunmaktadır.

Telkin yöntemi incelendiğinde özellikle öğrencinin huzurlu bir ortam içerisinde öğrenme sürecinin gerçekleştiği bir yöntem olarak görülmektedir. Türkçe öğretiminde öğretmen diğer metotlardan faydalanırken bu yöntemden de faydalanabilmektedir. Diğer yöntemlerin bir kısmının etkisinin kanıtlandığı belirlenmiştir. Dil öğretimi içerisinde sınıflarının rengi ile müziğin etkisi öğrenciyi rahatlatmaktadır. Bunun yanında aksi sonuçların çıkmaması için öğretmenin konuları dikkatli şekilde hazırlaması gerekmektedir. Bu yöntem konuya uygun olacak şekilde tüm öğretim sisteminde kullanılabilmektedir. Kürtçe öğretiminde bugüne kadar Telkin yönteminden faydalanılmadığı belirlenmiştir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntemle ilgili uygulamaların özellikle sınıf içerisinde Öğretmen tarafından kullanılması gerektiği görülmektedir. Bu yöntem içerisinde öğrencilerin ifade ve kelimeler unutmamalarını sağlayan temel fiiller olarak belirlenmiştir. Öğrenciler uygulamalı olarak kendileri bu fiilleri kullanmaktadırlar ve birkaç kere yapılmış tekrardan sonra artık yerleşmektedirler. Öğretmenlerin bu yöntemi özellikle aynı konularla ilgili olan karışıklığı azaltmak ve bunun yanında öğrencilerin psikolojik sorunlarını gidermek için kullanmaktadır. Kurdî/Kurmancî kitabında Kürtçe öğretiminin zor olmasından ve öğrencilerin sıkılmasının önlenmesi için bütüncül fiziksel tepki yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Sessiz yöntem Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde kullanılmamıştır. Çünkü bu yöntemin birkaç nokta içerisinde iletişimsel yöntemle bağdaşmadığı belirlenmiştir.

Sessiz yöntem özellikle öğrencilerin aktif olarak katılımını esas almaktadır. Sistem bunun üzerine kurulmuştur.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde danışmanlı (grupla) dil öğretim yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu yöntem şekli incelendiğinde öğrencinin öğrenmek istediği konular belirlenerek bu konulara ilişkin taleplerine vurgu yapılmaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin öğrencileri tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Öğrenci için konu hazırlama ile uygun bir ortam oluşturma konularına önem verilmesi gereken konular ve genel olarak birçok yöntem içerisinde kullanıldığı belirlenmiştir.

Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde dilbilimci iletişimsel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem içerisinde özellikle öğretim için bir yaklaşım haline gelmediği üzerine hem fikir olunduğu belirlenmiştir. İletişimsel yöntem günümüzde dil öğretim için temel yaklaşım olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle Kürtçede öğrencilere bu yöntemle öğretilmektedir. Kurdî/Kurmancî kitabı içerisinde bu yöntemde bu sebeple kullanılmıştır. Bu yöntemin uygulanması ile çocukların Kürtçe öğrenmesi sağlanmış olacaktır.

Kürtçe eğitiminde kullanılan Kürtçe Kitaplarında birçok sorun bulunmaktadır. MEB sekizinci sınıflara okutulan bu kitap üzerinde de düzeltilmesi gereken kısımlar bulunmaktadır. Modern dil öğretim yöntemlerinin yoğun bir şekilde kitap içerisinde kullanılması ile birlikte Kürtçe öğretimi yapan öğretmenlere kitap rehber görevi görecektir. Kürtçe eğitiminin etkin bir şekilde öğrencilerle yapılabilmesi için öneriler şu şekilde sıralanmaktadır.

-Kürtçe eğitimi ile ilgili müfredatın geliştirilmesi, kitaplarında buna bağlı olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

-Kürtçe kitabı içerisindeki okuma, dinleme ve konuşma parçalarının sayısının artırılması gerekmektedir.

-Kitap içerisinde bulunan okuma parçaları ile ilgili olarak Çocuk Okuma Kitapları yazılarak çocuklarının Kürtçesinin bu şekilde gelişmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adak, A., Aydın, T., Ergün, Z., ve Bülbül, M. (2018). Mamostel Fêrkera Kurdî Asta Seretayî. Mardin: Mardin University
- Alsancaklı, S. (2016). The Early History of Kurdish Studies (1787 – 1901). *DieWelt des Islams*, 56, 55-88
- Akpınar, A., Demir, B., Baydag, B., Yetkin, B., Acar, M., Dinç, N., Mantu, V. (2008). *Hinkerê Zîmanê Kurdî Stanbol: BGST Yayınlar*
- Aksan, Doğan (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I, Türk Dil Kurumu, Ankara*
- Aktaş, T. (1987). Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları. *Gazi Ün. Gazi Eğt. Fak.Derg.* 3 (9) .149-156.
- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti,*Journal of Language and Linguistic Studies*12, 89-100
- Anamur, H. (1987). Yabancı Dil Öğretiminde Yöntemler ve Sorunlar. *fiüdağ Ün. Eğt. Fak. Derg.* 1 (1). 93-98
- Ayda, M.R. (2010).*Gelek Hesane Hinbuna Kurdi,Şefkat Yayıncılık,İstanbul*
- Aykaç, N. (2015). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminin genel tarihçesi ve bu alanda kullanılan yöntemler. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 161-173.
- Bekleyen, N. (2015). Dil öğretiminin tarihsel gelişimi. N. Bekleyen (Ed.), *Dil Öğretimi* (s. 3-21). Ankara:Pegem Yayınları.
- Başkan, Ö. (1 975). Yabancı Dil Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri. *Türk Dili.* 31 (285).
- Batur, Z. (2010). Ana dili öğretiminde gösterge biliminin yeri:ana dili ders kitaplarındaki sözel metinlerle görsel metinleri bütünselliğinin analizi. *Turkish Studies*, 174-200.
- Calp, M. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde alternatif bir yöntem: İşitsel-dilsel yöntem:*International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 611-633.
- Celce-Murcia, M. (2001). *Teaching English as a second or foreign language.* Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle Publishers.
- Chastain, K. (1976). *Developing Second Language Skills: Theory to Practice.* Chicago.
- Chyet, M. (1999). *Em hînê Kurmancî dibin*

- Çangal, Ö. (2012). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültür taşıyıcısı olarak türküler. Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi, 2(2), 9-20.
- Demougin, F. (2012). Image et classe de langue: quels chemins didactiques?, Lingvarvm Arena, Vol.3, Université Montpellier 3/ Montpellier 2, Iufm, 103-115.
- Demirel, Ö. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Çağdaş İlke ve Yöntemler. Milli Eğitim. Sayı: 60.
- Demirel, Ö. (1991). Türkiye'de yabancı dil öğretmeni yetiştirmede karşılaşılan güçlükler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(6).
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(17), 233-258. <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.771>
- Doğan, S. (2011). XIX. Yüzyılda Batı'da Yabancılar Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği, basılmamış yüksek lisans tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Ellis, R. (1997). Second language acquisition. The United States: Oxford, 98.
- Ekmekçi, O. (1983). Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı. Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı. XL VI (378-380).
- Enginarlar, H. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Çeşitli Yaklaşımlar ve İşlevsel Kavramsal Yaklaşım. Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları. İED Bilimsel Yay. Bilim Dizisi Öğretimi. Yay. Haz. Ö. Demirel. Ankara: Şafak Matbaası
- ERIC. (2019, 3 16). ERIC. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED013439>
- Finocchiaro, M. (1982). Reflections on The Past, Present and The Future. English Teaching Forum. XX (3). 2-13
- Freeman. D. L. (1987). From Unity to Diversity: Twenty Five Years of Language Teaching Methodology. English Teaching Forum. XX (4). 2-10.
- Garzoni, M. (1787). Grammatica e vocabolario della lingua kurda. Roma: ConLicenza De Superiori
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa birlii sürecinde türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 67-80
- Geyik, R. (2016). Hınkirina Kurdî wekî zimanê yekem. Wan: Têza masterê.

- Göçer, A. (2017'a). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde iletişimsel yöntemin özellikleri, kullanımı ve işlevleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 1-16.
- Gömleksiz, M. N. (2000). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5.
- Gömleksiz, M., & İflazoğlu, U. A. (2001). Küme destekli bireyselleştirme tekniğinin temel eğitim beşinci sınıf öğrencilerinin matematik başarıları ve benlik saygıları üzerindeki etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7),1-18
- Guba, E. G. and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(105), 163-194.
- Güçlü, B., Arslan, M., & Üstünyer, İ. (2017). Teaching vocabulary in turkish language for foreigners atbeginner level using suggestopedia. *International Journal of Research in Social Sciences*, 7(11).
- Güneş, F. (2013'a). Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gür, H. (1995). Yabancı dil öğretiminde yöntem sorunu. *Dil Dergisi*, 28, 30-38.
- Güzel, A., & Barın, E. (2013). Yabancı dil olarak türkçe öğretimi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Harmer, J. (2007).,The Practise of English Language Teaching (4th ed.):Longman Press, Harlow.
- Harmer, J. (2007). How to Teach English. Harlow: Pearson Longman
- Harsh, W. (1982). Linguistics and Tesol: A Turbulent Twenty Years. *English Teaching Forum*. XX (1). 2-8
- Işık, A. (2008). Yabancı dil eğitimimizdeki yanlışlar nereden kaynaklanıyor? *Journal of Language and Linguistic Studies*, 4(2), 15-26.
- Ikonnikova, K. (2020). A Review of Methods of Resolution Estimation for 3D Reconstructions of Nanoscale Biological Objects from Experiments Data on Super-Bright X-Ray Free Electron Lasers (XFELs).In *CEUR Workshop Proceedings*(pp. 77-84).
- Iseri, H., & Solow, B. (1996). Continued eruption of maxillary incisors and first molars in girls from 9 to 25 years, studied by the implant method. *European Journal of Orthodontics*, 18(3), 245-256.
- İnce, H. G. (2006). Türkçede kelime öğretimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Kalan, L., Gülmez, G., Seyari, A., Yaman, R., Özhan, A., Kardaş, A. (2023). Kurdi Kurmanci, Ankara: MEB Yayınları.
- Kaptan, F. (1999). Fen Bilgisi Öğretimi. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kaptan, F., & Arslan, B. Fen Öğretiminde Soru-Cevap Tekniği ile Analoji Tekniğinin Karşılaştırılması.
- Khalid , H. S.,& Kızıl, H.(2019). İkinci Dil Olarak Kürtçe Öğretimi FérkırınaZımané Kurdi Weki Zımané Duyem , Doktora tezi,Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Klenke, K. (2016). Qualitative research in the study of leadership. Emerald Group Publishing Limited.
- Kocaman. A. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler. Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı. XL VI (378-380)
- Kurt, M. (2010). Türkçenin yabancılara öğretimi. Düşünce Dünyasında Türkiz, 117-124.
- Mariotti, A. S., Homan, S. P. (2001). Linking reading assessment to instruction: An application worktext for elementary classroom teachers (3rd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Mc Donough, J., Shaw, C. (1998). Materials and Methods in ELT/ A Teacher's Guide. Applied Language Language Studies. Great Britain: Blackwell Publishers Ltd.
- Nikolov, M. (1999). ‘Why do you learn English?’‘Because the teacher is short.’A study of Hungarian children’s foreign language learning motivation. Language Teaching Research, 3(1), 33-56.
- Onen , R., Tan S., Aykoç, M., & Varlı, S. (2009). Hînger, asta yekemîn. Diyarbakır: Enstîtuya Kurdi ya Stenbolê.
- Otur, E. (2017). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin Türkçe öğretimine uyarlanması (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Richards, J.C., Rodgers, T. S. (1997). Approaches and Methods in Language Teaching.
- Richards, J. C., and Rodgers, T. S., Approaches And Methods In Language Teaching. CUP, New York, 2001.
- Richards, J. C. –T. S Rordgers (2001). Görev Odaklı Dil Öğretiminde Öğrenci Öğretmen ve Eğitsel Gerecin Rol. Cambridge: Cambridge University Press
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching. Cambridge university press.

- Sebüktekin, H. (1981). Yükseköğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlemleri. Boğaziçi ün. Yay. No: 273. 1. Baskı. İstanbul: B.Ü. Matbaası.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Sebüktekin, H. (1973). Yabancı dil öğretiminde yöntem. Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, *Humaniter Bilimler-Humanities*, 1, 95-100.
- Silvers, S. M. (1981). The Total Physical Response or Learning Another Language Through Actions. *English Teaching Forum*. XIX (1). 36-37
- Teremaxi, M. E., (2018). Tesrîfa Teremaxî – Yekemîn Gramera Kurdiya Kurmancî.S.L.: Nûbihar
- Tosun, C. (2006), “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve YeniYöntemlere Yeni Bir Bakış”, *Journal of Arts and Sciences*, S. 5, s. 79-88.
- Ur, P. (1996). A course in language teaching(Vol. 1, No. 998, p. 41). Cambridge: Cambridge university press.
- Varlı, S., İşler, İ., & Turan, R. (2004). Gav bi gav Kurdî. Weşanxaneya Sîtavê
- Uzuntaş, A. ve Yıldız, C. (2017). Dil öğretiminde yaklaşımlar, yöntemler, strateji ve teknikler. H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı, İ. Gültekin ve D. Melanlıoğlu (Ed.), *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı* (205-240). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım K., (2014.). Kurdî 6 Kurmancî. Mêrdîn
- Yilmaz D. Z. (2007). Avrupa Birliği ortak dil çerçevesi programının Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretim okullarında yabancı dil (İngilizce) dersi öğretiminde uygulanabilirliği. Unpublished MA Thesis, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.